

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ**

Б. СЫДЫКОВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ-ӨЗБЕК ЭЛ АРАЛЫК УНИВЕРСИТЕТИ

**«Тарых жана философия»,
«Табигый илимдер жана окутуунун усулу»,
«Кыргыз филология»
кафедралары**

«Макулдашылды»
Окуу департаментинин директору,
доцент А.Ш.Юсупов _____
«__» _____ 2022-ж

«Бекитемин»
Окуу иштери боюнча проректор,
доцент Т.Э. Исаков _____
«_» _____ 2022-ж

**«Кыргызстан тарыхы, кыргыз тили жана адабияты, кыргызстандын
географиясы»
боюнча дисциплиналар аралык мамлекеттик комплекстүү сынактын**

программасы

«Тарых жана философия»
кафедрасынын отурумунда каралды
каф. баш. т.и.к. М.М.Ташалиева
_____
Токтом №__ _____ 2022-ж

«Табигый илимдер жана окутуунун усулу»
кафедрасынын отурумунда каралды
каф. баш. г.и.к. Л.Т.Камилова
_____
Токтом №3 _____ 2022-ж

«Кыргыз филология»
кафедрасынын отурумунда каралды

каф. баш. ф.и.к. Б.Т. Исмаилова

Токтом №__ _____ 2022-ж

**«Кыргызстан тарыхы» предмети боюнча
мамлекеттик сынактын
ПРОГРАММАСЫ**

Ушул мамлекеттик сынактын программасы Мамлекеттик билим берүү стандартынын жана колдонулуп жаткан «Кыргызстан тарыхы» программасынын негизинде түзүлдү.

Киришүү

Тарых илими жөнүндө жалпы түшүнүк. Кыргызстан тарыхынын актуалдуу маселелери. Тарых илиминин методологиясы. Тарых илиминин принциптери. Кыргызстан тарыхы- дүйнөлүк тарыхтын ажырагыс бөлүгү. «Манас» эпосу - Кыргызстан тарыхынын көөнөргүс булагы.

Кыргызстан байыркы мезгилден баштап XIX к. ортосуна чейин

Кыргызстан байыркы доордо

Кыргызстандын аймагындагы таш доору. Неолит революциясы. Энеолит доору жана анын негизги белгилери. Энеолит доорунун Кыргызстандагы негизги эстеликтери. Кыргызстандагы коло доору. Андрон жана Чуст маданиятынын эстеликтери. Ош тургун жайы жана анын изилдениши. Сактар дүйнөлүк тарыхта. Усун мамлекети. Даван мамлекети. Давандыктардын кытай баскынчыларына каршы күрөшү (б.з.ч. 103-101ж.ж.). Байыркы кыргыздар жана алардын Хунн империясынын курамына кириши. Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн 2200 жылдыгын белгилөө.

Түрк кагандыгы мезгилиндеги Кыргызстан

Улуу Түрк кагандыгы (552 - 603 ж. ж.). Батыш -Түрк кагандыгы. Түргөш кагандыгы. Карлук мамлекети. Атлах салгылашы (751ж.). Кыргыздардын Борбордук Азиядагы үстөмдүк үчүн күрөшү (VII-VIII к.к.). Барсбек. Улуу Кыргыз дөөлөтү (IX-X к.к.). Алп Сол. Енисей кыргыздарынын социалдык-экономикалык турмушу (чарбасы, кол өнөрчүлүгү, диний ишенимдери, жазуусу). Карахандар мамлекети (X-XII к.к.) Сатук Абд аль-Керим. Социалдык-философиялык ойлордун өнүгүшү. Махмуд Кашгари жана анын «Түрк тилдеринин сөздүгү». Жусуп Баласагун жана анын «Кут алчу билими». Кыргызстандын орто кылымдардан калган архитектуралык эстеликтери (Бурана, Өзгөн архитектуралык комплекси, Ташрабат).

Кыргызстан XII-XV к.к.

Кара кытайлар мамлекети. Елүй Даши. Наймандар. Кучлук. (XII-XIII к.к.) Кыргыздар Монгол империясынын доорунда. Кыргыздар Чагатай улусунда. Хайду мамлекети. Моголстан жана Амир Темирдин мамлекети.

Кыргыз элинин калыптанышы

Кыргыз элинин калыптанышы (XVI к.)- Мухаммед Кыргыз (Тагай бий). Кыргыз элинин Жуңгар баскынчыларына каршы күрөшү (XVII - XVIII к. к.). Эшим хан, Манап бий, Көкүм бий, кыргыз- казак чабыштары. Аблайдын жортуулу (1775-1776 ж.ж.). Кененсарынын чабуулу (1846-1847 ж. ж.) Кубат бий. XVI - XVIII к. к. кыргыздардын маданияты.

Кыргызстан Кокон хандыгынын мезгилинде

Кокон хандыгынын түзүлүшү. Кыргызстандын Кокон хандыгы тарабынан басып алынышы. Кыргыз элинин Кокон хандыгынын баскынчылык саясатына каршы күрөшү. Тайлак баатыр. Кыргыз хандыгын түзүү аракеттери (1842-1854 ж.ж.). Ормон хан, Боромбай бий.

Кыргызстан Россия империясынын жана СССРдин курамында

XVIII к. экинчи жарымында Кыргызстандагы саясий кырдаал. Кыргыз элчилеринин Россияга барышы. Атаке бий, Түндүк Кыргызстандын Россияга каратылышы. Шабдан баатыр, Байтик баатыр. 1873-1876 ж. ж. элдик көтөрүлүш. Полотхан. Россиянын Түштүк Кыргызстанды басып алышы. Падышалык өкмөттүн Кыргызстандагы колониялык саясаты. Алымбек Датка, Курманжан датка. Кыргыз элинин улуттук боштондук күрөшү. Анжиян көтөрүлүшү (1898 ж.). 1916-ж. Үркүн. Көтөрүлүштүн тарыхый мааниси. Кыргыз элинин XVIII- XIX к.к. материалдык (боз үй, колдонмо искусствосу) жана руханий (залкар манасчылар жана төкмө акындар) маданияты.

Падыша бийлиги кулагандан кийинки Кыргызстан (1917-1940 ж. ж.)

Падыша бийлиги кулагандан кийинки Кыргызстандагы саясий кырдаал. Т. Жукеев. Саясий уюмдардын түзүлүшү. К. Сарыкулаков. Кыргызстанда Совет бийлигинин орношу. А. Иваницын, Г. Швец - Базарный. Кыргызстандагы басмачылык кыймыл, Я. Логвиненко, М. Фрунзе, А. Осмонбеков. Кыргызстанда жер-суу реформаларынын жүрүшү (1821-1922, 1927-1928 ж. ж.). Жаңы экономикалык саясаттын шартындагы Кыргызстандын өнөр жайы (1921-1929 ж. ж.). «Интергельпо». Совет бийлигинин улут саясаты. Тоолуу Кыргыз облусун түзүү аракеттери (1921-1922 ж. ж.). А. Сыдыков, И. Арабаев. Орто Азияны улуттук мамлекеттерге бөлүү. Кара - Кыргыз Автономиялуу облусунун түзүлүшү жана анын мааниси (1924-ж. 14 октябрь). Кыргыз Автономиялуу Республикасы (1926-ж.). Кыргыз ССРин жарыялоо (1936-ж.) Ж. Абдрахманов, А. Орозбеков. Тоталитардык тартиптин күчөшү. Массалык репрессиялар. «Ата бейит» мемориалдык комплекси. Совет бийлигинин мезгилинде Кыргызстанда билим берүүнүн жана маданияттын өнүгүшү. К. Тыныстанов, И. Арабаев, Х. Карасаев, К.Юдахин, А. Токомбаев, М. Элебаев.

Кыргызстан Улуу Ата - Мекендик согуш жана согуштан кийинки жылдарда (1941-1965 ж. ж.)

Кыргызстандын эмгекчилери Улуу Ата-Мекендик согуш жылдарында. Эвакуацияланган ишканаларды жана калкты жайгаштыруу. Фронтко жардам. Кыргызстандык жоокерлердин Улуу Ата-Мекендик согуш мезгилиндеги эрдиктери. Панфиловчулар. Ч. Түлөбердиев, Д. Шопоков, Н. Ананьев, Г. Конкин, Д. Асанов, ж. б. Согуш мезгилиндеги Кыргызстандын чарбасы жана өнөр жайы. Согуштан кийинки жылдардагы Кыргызстандын өнүгүшү. Волюнтаристтик реформалар жылдарындагы Кыргызстандын коомдук-саясий турмушу жана экономикасы (1953-1964 ж. ж.). И. Раззаков.

«Өнүккөн социализм» мезгилиндеги Кыргызстан (1964-1985 ж. ж.)

«Өнүккөн социализм» мезгилиндеги Кыргызстандын коомдук - саясий турмушу. Билим берүүнүн өркүндөшү. Кыргызстандын экономикасындагы сенектик көрүнүштөрү. Сенектик жылдарындагы адабият жана искусство. Ч. Айтматов, В. Чуйков, Г. Айтиев, Т. Садыков, С. Чокморов, Б. Бейшеналиева, Б. Бейшеналиев, Т. Турсунбаева. Басма сөз, радио, телевидениенин өнүгүшү. Т. Усубалиев - Кыргыз ССРнин Компартиясынын БК биринчи секретары. (1964-1985 ж. ж.) Кыргыз ССРнин Министрлер кеңешинин төрөгөларынын ишмердүүлүгү: Б.Мамбетов, А. Суюнбаев, С.Ибраимов, Т. Кулатов, Т.Усубалиев, А.Масалиевдин ишмердүүлүгү.

«Кайра куруу» жылдарындагы Кыргызстан (1985-1991 ж. ж.)

«Кайра куруу» жылдарындагы Кыргызстандагы коомдук-саясий кырдаал. Айкындуулук саясаты. Коомдук турмушту демократиялаштыруу. Кыргызстанда социалдык-саясий кыймылдын пайда болушу. Саясий плюрализмдин өнүгүшү жана көп партиялуулуктун пайда болушу. 1991-ж. август окуялары жана СССРдин бузулушу. А.Акаев - КРнин тунгуч президенти. Н.Исанов - коомдук саясий ишмер.

Эгемендүү Кыргыз Республикасы

Кыргыз Республикасынын Эгемендүүлүгүнүн жарыяланышы. КР мамлекеттик эгемендүүлүгү жана көз карандысыздыгы жөнүндөгү Декларация. Кыргызстан элдеринин биринчи курултайы. КР жаңы Конституциясынын кабыл алынышы. КР мамлекеттик символдору. КР саясий системасындагы өзгөрүүлөр. КР саясий партиялары жана коомдук уюмдары. КР «Мамлекеттик тил жөнүндө» мыйзамы. Кыргызстан - адам укугунун өлкөсү. КР биринчи президенти. 2005-ж. март окуялары. К. Бакиевдин ишмердүүлүгү. Кыргызстандагы 2010-ж. апрель окуялары. Кыргызстандын түштүгүндөгү 2010-ж. июнь окуялары. 2010-ж. июндагы элдик референдум. КР Убактылуу өкмөтүнүн ишмердүүлүгү. А.Ш.Атамбаев, КР Президенти. 2010-ж. октябрдагы КР ЖК Эл өкүлдөрүн шайлоо. С.Жээнбеков, Р. Отунбаева, Ө. Текебаев, И. Исаков, Ф. Кулов, А. Бекназаров, Ө. Бабанов ж. б. көрүнүктүү саясий лидерлердин ишмердүүлүгү.

Эгемендүү КР экономикасы жана маданияты

Базар экономикасына өтүү. Мамлекеттин ажыратуу жана приватташтыруу саясаты. Жаңы агрардык саясат. Кыргызстандын калкынын социалдык түзүмү, улуттук курамы жана улуттук саясаты. Кыргызстан элдеринин Ассамблеясы. Достук үйүнүн ачылышы. «Кыргызстан - жалпы үйүбүз» ураанынын мааниси жана маңызы. КР билим берүү, илим, маданият, саламаттыкты сактоо системаларындагы реформалар.

Эгемендүү Кыргызстандын тышкы саясаты жана Эл аралык абалы

Алыскы жана жакынкы чет өлкөлөрдө жашаган кыргыздар. Эл аралык коомчулуктун Кыргызстандын эгемендүүлүгүн таанышы. Эгемендүү Кыргызстандын БУУ га(ООН) кабыл алынышы. Эгемендүү Кыргызстандын тышкы саясатынын багыттары.

**“Кыргыз тили жана адабияты” дисциплинасы боюнча
жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациянын программасы**

Бул комплекстүү мамлекеттик экзамендин программасы Мамлекеттик билим берүү стандартынын жана колдонулуп жаткан “Кыргыз тили жана адабияты” дисциплинасынын программасынын негизинде түзүлдү.

Киришүү

Кыргыз тили кыргыз элинин улуттук жана КРдин мамлекеттик тили. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик символдору. Кеп маданияты.

Кыргыздардын кептик этикети. Кепке коюлуучу талаптар. Улуттук кеп адеби, кепке коюлуучу талаптар, эл алдында сүйлөө, талкуу жүргүзүүнүн маданияты. Чечен сөздөрдүн түрлөрү жана үлгүлөрү.

Фонетика

Үндүү, үнсүз тыбыштар, алардын бөлүнүштөрү, сингармонизм закону, үнсүздөрдүн бир сөз ичинде жана эки сөз аралыгында алга, артка карай өзгөрүүлөрү. Муунга ажыратуу, басым, анын түрлөрү.Интонация, синтагма жөнүндө маалымат .

Лексика

Сөздөрдүн лексикалык, грамматикалык, тике жана өтмө маанилери, бир маанилүү, көп маанилүү сөздөр, алардын омонимден айырмасы, синоним, антонимдердин түрлөрү, пайда болуу жолдору, фразеологизмдер, макал-лакаптар, афоризмдер жана учкул сөздөр, адабий тилдик норма жана диалектилик өзгөчөлүктөр, кыргыз лексикасынын баюу жолдору, ошондой эле кепте колдонулушу.

Морфология

Сөз түркүмдөрүнүн мааниси, кептеги орду, жазылышы жана стилдик кызматы жөнүндө түшүнүк.

Синтаксис

Сүйлөмдүн айтылыш максатына карай бөлүнүшү, сүйлөмдөрдүн курулушу, баш мүчөлөр, жөнөкөй жана татаал сүйлөм, түрлөрү, алардын байланышуу жолдору, кеп тизмегинде колдонулушу.

Орфоэпия жана орфография

Сөз ичиндеги жанаша келген эки сөз ортосундагы тыбыштарды адабий тилдин нормасында туура айтуу жана жазуу. Татаал сөздөрдү кыргыз орфографиясынын жаңы эрежелеринин негизинде жазуунун өзгөчөлүктөрү, баш тамгалардын колдонулушу, энчилүү аттардын жазылышы, ташымалдоонун эрежелери.

Көчмөн цивилизация жана кыргыз элинин оозеки көркөм чыгармачылыгы

Кенже жана баатырдык эпостор. Кетбука, Асан кайгы, Толубай сынчы, Токтогул ырчы, Сарт аке туурасында маалыматтар. Орток түркий адабий мурас. Ж.Баласагын, Адиб Акмат Жүгнаки, Ахмад Яссави, М.Кашгари.

Кыргыз адабиятындагы замана темасы жана кол жазма адабиятынын өкүлдөрү

Калыгул Бай уулу, А.Буйлаш уулу, М.Кылыч Шамыркан уулу, Молдо Нияз, Б.Абдырахманов.Төкмө ырчылар жана эл акындарынын өмүр таржымалы, айтыш өнөрү Жеңижок, К.Акыев, О.Бөлөбалаев, Ы.Борончиев, Токтогул Сатылган уулу, Барпы Алыкул уулу, Чөжө Каржабай уулу. Кыргыз жазуусунун түптөлүшүнө салым кошкон И.Арабаев, Б.Солтоноев, О.Сыдык уулунун адабий ишмердүүлүктөрү жана чыгармачылыгы.

Кыргыз профессионал адабиятынын жаралышы жана түптөлүшү

К.Тыныстанов, С.Карачев жана К.Баялиновдордун чыгармачылыгы. Улуу Ата Мекендик согуш жана андан кийинки мезгилдеги кыргыз адабияты (1941-1960-жж.). М.Алыбаев, Ж.Турусбеков, Р.Шүкүрбековтордун чыгармачылыгы. А.Осмонов –жаңычыл акын.

1960-80-жылдардагы кыргыз адабияты: поэзия, проза

(1961-1984-жж.).

А.Токомбаев, Т.Сыдыкбеков, К.Жантөшев, С.Эралиев, Ж.Мамытовдордун чыгармачылыгы. Кыргыз драматургиясынын калыптанышы жана өнүгүшү, өкүлдөрү.

Кыргыз адабиятындагы тарыхый жанрдын калыптанышы жана өнүгүшү.

Ч.Айтматов – дүйнөлүк жазуучу.Эгемендүүлүк жылдарындагы кыргыз адабияты. С.Жусуев, С.Раев, Б.Сарногоев, К.Акматов, М.Байж

**«Кыргызстандын географиясы» дисциплинасы боюнча жыйынтыктоочу
мамлекеттик аттестациянын
программасы**

Бул мамлекеттик экзамендин программасы Мамлекеттик билим берүү стандартынын жана колдонулуп жаткан **«Кыргызстан географиясы»** программасынын негизинде түзүлдү.

Киришүү

География илими жөнүндө жалпы түшүнүктөр. Физикалык жана экономикалык география. Кыргызстан географиясы предмети. Кыргызстандын географиялык абалы. Кыргызстандын табияты жана табигый ресурстары.

Кыргызстандын физикалык жана экономикалык географиялык абалы жана рельефи, геологиялык тзүлүшү, кен байлыктары
Кыргызстан жер планетасынын бетинде, дүйнөдөн алган орду жана чек аралары. Кыргыз Республикасынын жалпы орографиялык схемасы. Рельефтин жалпы мүнөздөмөсү. Кен байлыктары.

Кыргызстандын коргоого алынган аймактары жана рекреациялык ресурстары

Жаратылыш ресурстары жөнүндө түшүнүк. Кыргызстандын жаратылышын коргоо маселелери. Кыргызстандагы мамлекеттик коруктар. Кыргызстандын рекреациялык ресурстары

Кыргызстандын калкы жана алардын отурукташуусу
Калктын динамикалык өсүүсү. Калктын табигый өсүшү. Калктын жаш жана жыныстык структуралары. Калктын жыштыгы жана улуттук курамы. Калктын социалдык курамы, эмгек ресурстары жана аларды пайдалануу. Шаар жана айыл-кыштак калкы. Калктын миграциясы.

Кыргызстандын эл чарба тармактары

Кыргызстандын өнөр жай тармактары (отун –энергетика, тоокен, машина куруу, химия, токой жана курулуш өнөр жайлары). Айыл чарба (мал чарбачылык, дыйканчылык). Айыл чарба продукцияларын кайра иштетүүчү өнөр айлар (тамак-аш, тамеки, балык, женил өнөр жайлары). Кыргызстанда туризм тармагы жана анын өнүгүү өзгөчөлүктөрү.Транспорт комплекси

Кыргызстанды экономикалык райондоштуруу

Кыргызстандын администрациялык-аймактык бирдиктери. Экономикалык райондоштуруунун максаты.

Чүй жана Талас облусунун экономикалык географиялык абалы

Облустун администрациялык-аймактык бирдиктери. Өнөр жайлары.Айыл чарбасыТранспорт.Шаарлары

Ысыккөл жана Нарын облусунун экономикалык географиялык абалы

Облустун администрациялык-аймактык бирдиктери. Өнөр жайлары. Айыл чарбасы Транспорт. Шаарлары

Ош, Жалалабад жана Баткен облусунун экономикалык географиялык абалы

Облустун администрациялык-аймактык бирдиктери. Өнөр жайлары. Айыл чарбасы Транспорт. Шаарлары

Кыргызстан тарыхы боюнча МАКтын болжолдуу суроолору:

1. Адам коомунун өткөндөгүсү жана азыркы учуру коомдук турмуштун ар кыл формаларынын мейкиндик-убакыт өлчөмдөрүндө өнүгүшүнүн закон ченемдүүлүктөрү жөнүндөгү илимдин аталышы:

Наука о прошлом, настоящем, закономерностях и перспективах развития общества в будущем:

а) тарых /история; б) Генеология; в) Ихтиология; г) Теология;

2. Тектин келип чыгышын жана адамдардын туугандык байланыштарын, уруусун, аты-жөнүн изилдөөчү илимдин аталышы:

Наука, изучающая происхождение и родственные связи людей, родов, фамилий, поколений называется:

а) генеалогия; б) геральдика; в) нумизматика; г) этнография;

3. «Кыргыз» этноними алгач эскерилген:

Первое упоминание этнонима "кыргыз" в исторических источниках:

а) б.з.ч. 201ж. /в 201г. до н.э; б) б.з.ч. 103ж./ в 103 г. до н. э.;

в) б.з.ч. 100ж. /в 100 г. до н. э.; г) б.з.ч.10ж. /в 180 г. до н. э.;

4. Бул адамды XVI к. башында кыргыздардын башкаруучусу деп жарыялашкан:

В XVIв. его объявили правителем кыргызов:

а) Мухаммед Кыргыз; б) Султан – Сайд; в) Хак-Назар; г) Тахир;

5. Көрүстөндөгү таштын бетине жазылган жазуунун аталышы:

Надгробные надписи на каменной плите называется:

а) палеография; б) эпитафия; в) петроглиф; г) графика;

6. «Археология» деген сөз грек тилинен кандай которулат?

Как переводится слово «археология» с греческого языка?

а) «келечек жөнүндөгү илим» / «наука о будущем»;

б) «аалам жөнүндөгү илим»; /«наука о вселенной»;

в) «философия жөнүндөгү илим» / «наука о философии»;

г) «байыркылар жөнүндөгү илим» / «наука о древности»;

7. Анжиян көтөрүлүшүнүн башкы себеби:

Основная причина Андижанского восстания:

а) падышачылык Россиянын колониялык саясаты;/колониальная политика царской России;

б) Кокон хандыгына каршы;/ против Кокандского ханства;

в) жергиликтүү бай манаптарга каршы/ против местных феодалов;

г) жунгарларга каршы;/против жунгаров;

8. «Петроглифтер» Кыргызстандын аймагында пайда болгон:

«Петроглифы» на территории Кыргызстана появились;

а) б.з.ч 40 мин. жылга жакын/ приблизительно 40 тыс. до н. э.;

б) б.з.ч. 10 мин. жылга жакын/ приблизительно 10 тыс. лет до н.э.;

в) б.з.ч 30 мин. жылга жакын / б) приблизительно 30 тыс. до н. э.;

г) б.з.ч 22-25 мин. жылга жакын / приблизительно 22-25 тыс. лет до н. э.;

9. Саймалы- Таш аска сүрөттөрүнүн пайда болуу мезгили:

Время (эпоха) нанесения наскальных рисунков Саймалы- Таш:

а) коло/бронза; б) жыгач/дерево; в) алтын/золото; г) таш/камня;

10. Байыркы адамдардын эң алгачкы кесиби: Первыми занятиями древнейших людей были

а) кол өнөрчүлүк жана соода / ремесло и торговля; б) малчылык / скотоводство;

в)жер иштетүү жана багбанчылык / земледелие и садоводство;

г) анчылык жана жыйноочулук / охота и собирательство;

11. Эң байыркы адамдардын жашоосунда эмгек куралдары дээрлик таштан жасалган мезгил :

Период, когда древнейшие люди, большинство орудий труда делали из камня:

- а) темир доору / железный век;   б) жез доору / медный век;
в) коло доору / бронзовый век;   г) таш доору / каменный век;

12. Кыргызстандын түштүгүндөгү таш доорунун эстеликтери табылган жер:

Местность памятников каменного века на юге Кыргызстана:

- а) Ысык – Көл;   б) Кожо- Бакырган –Сай;   в) Он – Арча;   г) Он – Арча;

13. Окумуштуулар орто таш кылымын кантип аташат?

Как называют ученые средне каменный век?

- а) неолит;
б) палеолит;
в) мезолит;
г) энеолит;

14. Неолит доорунун негизги айырмачылыгы кайсы?

Что является главной отличительной чертой неолита?

- а) жылкыны колго үйрөтүү/одомашнена лошадь;
б) дин пайда болгон/возникла религия;
в) өндүрүш чарба пайда болду/появилось производящее хозяйство;
г) куралдын сапаты жакшырды/улучшилось качество оружия;

15. Палеолит доорундагы эң маанилүү окуя: Важнейшей чертой эпохи палеолита является:

- а) жер иштетүү жана малчылык / скотоводство и земледелие;
б) жыйноочулук жана анчылык / охота и собирательство;
в) темирди иштетүүнүн башталышы /начала использование железа;
г) тоо-кенди иштетүүнүн башталышы / возникновение горного дела;

16. Чуст маданиятындагы уруулардын негизги чарбасы:

Основное занятие племен Чустской культуры:

- а) дыйканчылык, малчылык / земледелие, скотоводство;   б) балык уулоо/рыболовство;
в) анчылык / охота;г) багбанчылык/ садоводство;

17. Кыргызстандын аймагындагы алгачкы уруу союзу кандай аталган?

Как назывались первые племенные объединения на территории Кыргызстана?

- а) сактар /саки;   б) усундар / усунь;   в) найман / найманы;   г) хундар /хунны;

18. Томирис-бул: Томирис-это

- а) Хань династиясынын императору / императрица Ханьской династии;

- б) хундардын ханышасы / царица хуннов;
- в) персиялыктардин башкаруучусу/ правительница персов;
- г) сактардын башкаруучусу / правительница саков;

19. Б.з.ч. I мин жылдыктын ортосунда сактар жөнүндө маалымат калтырган грек тарыхчысы:

Греческий историк, оставивший сведения о саках в середине I тысячелетия до н.э.:

- а) Геродот; б) Осирис; в) Плиний; г) Овидий;

20. Евразиядагы сактар же скифтер жөнүндө баалуу маалымат жазылган аска (б.з.ч. 6-5кк.):

Название скалы, где имеются ценные сведения о саках или скифах Евразии (6-5вв до н.э.):

- а) Невакет; б) Бехистун; в) Дербик; г) Чилустун;

21. Хунндардын көчмөн империясы качан түзүлгөн?

Когда сложилась кочевая Империя Хуннов?

- а) б. з. ч. III к - II к кк.;/III - II вв. до н.э.; б) б. з. ч. I к.;/ I до н.э.;
- в) б. з. ч. II к - I к кк.;/II - I вв. до н.э.; г) б. з. ч. III к - I к кк.;/ III - I вв. до н.э. ;

22. Б.з.ч.490-ж. Марафон салгылашуусуна Кыргызстандан катышкан уруу;

Племена из Кыргызстана, участвовавшие в Марафонской битве 490-г. до н.э.:

- а) гунндар /гунны; б) тиграхауд сактары/ саки-тиграхауды;
- в) юэчжилер /юэчжи; г) чигилдер /чигилы;

23. Түрк кагандыгы ... түзүлгөн: Тюркский каганат образовался в:

- а) 770 -ж.;/ г.; б) 700 –ж.;/г.; в) 620 -ж.;/г.; г) 552 -ж.;/г.;

24. Андроновдук уруулардын чарбасы: Хозяйство племен Андроновской культуры:

- а) жыйноочулук/ собирательство; б) багбанчылык/ садоводство;
- в) мал чарбасы/ скотоводство; г) соода, анчылык/ торговля, охота;

25. Ош шаарында казылып табылып, Чуст маданиятынын алкагына кирген байыркы тургун жай:

Древнейшее поселение, расположенное в г. Ош, относящееся к Чустской культуре:

- а) Бара –Кух; б) Анжиян/ Андижанское; в) Ак-Буура/ Акбуринское; г) Ош/ Ошское;

26. Ош тургун жайы (б.з.ч. 2-1-мин жылдыктар) кайсы доорго таандык?
К какому периоду относится Ошское поселение (2-1-тысячелетие до н.э)?

а) коло/ бронза; б) таш/ камень; в) энеолит; г) темир/ железо ;

27. Тянь –Шандагы усундар мамлекетинин борбору:

Ставка государства усуней на Тянь- Шане:

а) Бостери; б) Барсхан; в) Чигу/ Чигучэн;г) Тон;

28. Ысык- Көлдүн аймагындагы кайсы шаарды кытай тарыхчысы Бань Гу тарыхта алгачкы ирет эскерет?

Город на побережье Иссык-Куля, впервые упомянутый в сочинении китайского историка Бань Гу:

а) Барсхан; б)Чигу; в)Суяб; г) Невакет;

29. VI к. усундар кайсы мамлекеттин курамына кирген?

В VI веке усунни вошли в состав какого государства ?

а) Карахани мамлекетинин/ государства Караханидов;

б) Түрк мамлекетинин/ Тюркского государства;

в) Уйгур кагандыгынын/ Уйгурского каганата

г) Хундар мамлекетинин/ государства Хуннов;

30. Усун башкаруучуларынын ордосу жайгашкан шаардын котормосунун мааниси:

Ставка усуньских правителей размещалась в городе, означающий в переводе:

а) алтын шаар/ город золотой долины; б) көгүлтүр өрөөндөгү/ город голубой долины;

в) жашыл өрөөндөгү шаар/ город зеленой долины;

г) кызыл өрөөндөгү шаар/ город Красной долины;

31. Б. з. ч. II к. Тянь-Шанды басып алышкан усундардын жогорку башкаруучусунун ордосу жайгашкан:

Во II веке до н.э. усунни захватили Тянь-Шань. Ставка верховного правителя размещалась:

а) Ысык-Көлдүн жээгинде/ на берегу Иссык-Куля; б) Жетисууда/ в Семиречье;

в) Фергана өрөөнүндө/ в Ферганской долине;г) Сыр-Дарыяда/ на Сыр-Дарье;

32. Ысык-Көл жана Суяб аркылуу кеткен Улуу Жибек жолунун бир бутагы: Ветвь Великого шелкового пути, проходившего через Суяб и Иссык-Куль:

а) Чуй/Чуйский; б)

Тибет/Тибетский;

в) Памир-Алай/ Памиро-Алайский; г) Фергана/Ферганский;

33. Даван мамлекети качан пайда болгон? Когда появилось Даваньское государство?

а) б.з.ч. I- мин жылдыкта/ I тысячелетие до н.э.; б) б.з.ч. VI- V кк./ VI- V вв. до н.э.;

в) б.з.ч. VIII-VII кк./ VIII-VII вв. до н.э.; г) б.з.ч. VII-VI кк./ VII-VI вв. до н.э.;

34. Б.з.ч. 101-99-жж. «асман аргымактары» үчүн кайсы өлкөлөр ортосунда согуш болгон?

Между какими государствами была война в 101-99-гг до н.э. из-за «небесных аргамаков»?

а) Кытай- Давань; б) Кытай- Тибет; в) Кытай-Кангюй; г) Кытай-Иран;

35. Давань мамлекетине жортуулду жетектеген кытай аскер башчысы:

Китайский полководец, возглавлявший поход на Давань:

а) А.Македонский; б) Истеми; в) Сыма Цянь; г) Ли Гуанли;

36. «Жерди мен эч качан эч кимге бербейм. Жер-мамлекеттин негизи», - деп айткан гунндардын башкаруучусу:

«Землю я никому и никогда не отдам. Земля- это основа государства». Эти слова принадлежат правителю гуннов:

а) Модэ шаньюй; б) Мухан; в) Мугуа; г) Өгүз каган;

37. «Түрк» этнониминин этимологиясы эмнени түшүндүрөт?

Что означает этимология этнонима «тюрк»?

а) «эрктүү» /«вольный»; б) «күчтүү»/ «сильный»;

в) «кара тору»/ «смуглый»; г) «бекем»/ «крепкий»;

38. Түргөштөр эки урууга: _____ деп бөлүнүшкөн жана дайыма өз ара тынымсыз каршылашып турушкан.

Тюргеши подразделялись на два рода _____ которые постоянно враждовали между собой.

а) «каралар» жана «жашылдар»/ «черные» и «зеленые»;

б) «боздор» жана «кызгылтымдар»/ «серые» и «розовые»;

в) «сарылар» жана «каралар»/ «желтые» и «черные»;

г) «кызылдар» жана «көктөр»/ «красные » и «синие»;

39. Батыш Түрк кагандыгынын борбору Суяб шаары ...жайгашкан:

Столица Западного Тюркского каганата г. Суяб находилась:

а) Талас өрөөнүндө/ в Таласской долине; б) Фергана өрөөнүндө/ в Ферганской долине;

в) Чүй өрөөнүндө/ в Чуйской долине; г) Или дарыясынын өрөөнүндө/ в долине р. Или;

40. Түрктөрдүн коншулаш урууларга кол салып турушунун башкы максаты:

Главная цель, которую преследовали тюрки при набегах на соседние племена: а) б) в) г)

а) коншулардын малдарын ээлеп алуу/ захват скота у соседей;

б) туткундарды колго түшүрүү, аларды кулга айландыруу/ захват пленных и превращение их в рабов;

в) Борбордук Азияга үстөмдүк кылуу/ гегемония в Центральной Азии;

г) баш ийгендерден салык чогултуу/ сбор налогов с покоренных земель;

41. Түрк кагандыгы жайгашкан аймак: Территория, где располагался Тюркский каганат:

а) Сыр-Дарыянын жээги/ возле Сыр-Дарьи; б) Сибирь;

в) Монголия;

г) Борбордук Азия/ Центральная Азия;

42. Түрк кагандыгы расмий түрдө бөлүнгөн: Тюркский каганат официально распался в:

а) 630-ж/г; б) 603-ж/г.; в) 679-ж/г.; г) 568-ж/г.;

43. Экинчи Чыгыш Түрк Кагандыгынын кыргыздарга каршы жортуулу:

Поход войск Второго Восточно-Тюркского каганата против кыргызов был организован в:

а) 707-709- жж./гг; б) 712-713-жж/гг.; в) 710-711- жж/гг.; г) 698-699- жж./гг;

44. Түрк элдеринин эн байыркысы: Самым древним из тюркских народов является:

а) казактар/казахи; б) кыргыздар/кыргызы; в) уйгурлар/уйгуры; г) башкырлар/башкиры;

45. 744-жылы экинчи Түрк кагандыгын басмылдардын, карлуктардын, уйгурлардын бириккен күчү талкалагандан кийин түзүлгөн:

В 744 году после разгрома Второго Тюркского каганата объединенными силами басмылов, уйгуров и карлуков образовалось:

а) Уйгур мамлекети/ Уйгурское государство; в) Карлук мамлекети;/ государство Карлуков;

б) Басмылдар мамлекети/ государство Басмылов;

г) Кыргыз мамлекети/ государство Кыргызов;

46. VII к. башталышында байыркы түрк мамлекеттеринин бири "Он ок эли" деп аталган:

В начале VII в. одно из древнетюркских государств называлось "Государство десяти стрел" ("Он ок эли"):

а) Батыш Түрк кагандыгы/ Западно-Тюркский каганат;

б) Кыргыз кагандыгы/Кыргызский каганат;

в) Чыгыш Түрк кагандыгы/ Восточно-Тюркский каганат;

г) Түргөш кагандыгы/ Тюргешский каганат;

47. Байыркы түрк жазуусунун аталышы: Название древнетюркской письменности:

а) араб /арабский; б) шынаа/клинопись; в) руна /рунический; г) согдиялык/согдийский;

48. Мифологиялык түшүнүктөр боюнча түрктөрдүн ата-бабаларын ким деп эсептешет?

Кого тюрки считали своим предком - мифического сына волчицы?

а) Бумын; б) Хашин; в) Мумин; г) Ашин;

49. Караханилер мамлекетин качан жана ким негиздеген?

Когда и кем основано Караханидское государство?

а) 920-жылы, Сулуу Каган/ 920 году, Сулуу Каган;

б) 930-жылы, Мукан Каган/930 году, Мукан Каган;

в) 910-жылы, Күчлүк/910 году, Кучлук;

г) 940-жылы, Сатук Карахан/940 году, Сатук Карахан;

50. 070 - жыл, бул убакта Караханид мамлекети –

1070 г. для государства Караханидов - это время:

а) Чыгыш менен Батыш кагандыгы бириккен/ объединение Восточного и Западного каганатов;

б) Түштүк менен Түндүк кагандыгы бириккен/ объединения Южного и Северного каганатов;

в) Чыгыш менен Батыш кагандыгы бириккен/ объединение Восточного и Западного каганатов;

г) Чыгыш жана Батыш кагандыгына бөлүнгөн/ разделение на Восточный и Западный каганаты;

51. Карахандар каганатында ислам мамлекеттик дин болгон ...

Ислам стал государственной религией государстве Караханидов в ...

а) 880-ж/г; б) 990-ж/г; в) 960-ж/г; г) 980-ж/г;

52. «Жабгу» сөзү эмнени түшүндүрөт? «Что обозначает слово «джабгу»?

а) карлуктардын жол башчысы;/ вождь карлуков;

б) өгүздөр мамлекетин негиздөөчү;/основатель государства огузов;

в) өгүздөрдүн дин кызматчысы;/священнослужитель огузов;

г) өгүздөрдүн башчысынын наамы;/титул огузского правителя;

53. Караханилер мамлекетин басып алган: Государство Караханидов завоевано;

а) саманилер/ саманидами; б) манжурлар/ манчжурами;

в) кидандар/ киданями; г) хундар/ хуннами;

а) б) в) г)

54. Енисейдеги Кыргыз мамлекети биздин замандын кайсы кылымдарында жашаган?

В какой период нашей эры существовало государство Кыргыз в Енисее?

а) II-1; б) II-III; в) VI-VIII; г) IV-V;

55. Анда "Караханий каганатында жашаган түрк элдери, алардын аскерлери, жерлери, шаарлары менен айылдары жөнүндө тарыхый жана географиялык маалыматтар камтылган" китеп:

«В нем содержатся исторические и географические сведения- о живущих в составе Караханидского каганата тюркских народах, его войсках, местностях, городах и селениях».Это книга ...

а) Жусуп Баласагындын "Кут алчу билим"/ Жусупа Баласагуни «Благодатное знание»;

б) Рашид ад -Диндин " Жылнаамалар жыйнагы"/ Рашид ад- Дин «Сборник годоисчислений»;

в) Махмуд Кашгаринин " Түрк тилдеринин сөздүгү"/ «Словарь тюркских наречий» Махмуда Кашгари;

г) Сыма Цзяндын " Тарыхый жазуулары"/ Сыма Цзянь «Исторические записки»;

56. Барсбек каган бийлик жүргүзгөн мезгил: Период правления кагана Барсбека:

а) VIII к. аягы IX к. башы/ конец VIII в. начало IX в.;

б) VI-VIII кк./ VI-VIII вв.

в) VII к. аягы VIII к. башы/ конец VII в.- нач. VIII в.;

г) VI к. аягы VII к. башы/ конец VI в,- нач. VII в.;

57. VIII к. Борбордук Азияга кыргыздардын үстөмдүк кылууга аракети кандайча аяктаган?

Попытка кыргызов установить господство в Центральной Азии в VIII в. завершилась...

а) жениш менен/ с победой; б) женилүү менен/ поражением;

в) Тувада бийлигин орнотуу менен/ установлением власти в Туве;

г) убактылуу тынчтыкты орнотуу менен/ установлением временного перемирия;

58. Минусин ойдунунан табылган «Алтын-Көлдүн таш жазуулары» эпитафиясы кимге арналган?

Найденная эпитафия в Минусине и получившая название «Алтын-Көлдүн таш жазуулары» посвящена:

а) Култегину; б) Барсбеку; в) Тон-йокуку; г) Билге;

59. Кытайлыктар женилип жана мин жылча Орто Азиянын чек арасына жолой албай калган "Эл салгылашуусу" болгон:

«Битва народов», после которой побежденные китайцы около тысячи лет не появлялись у границ Средней Азии, состоялась на реке:

а) 851- жылы Илиде/ Или, 851-г.; б) 751- жылы Таласта; Таласе в 751 г.;

в) 551- жылы Сырдарыяда/ Сырдарье в 551 г.; г) 651- жылы Таразда/ Таразе в 651 г.;

60. «Улуу Кыргыз дөөлөтүнүн доору» башталган:

"Эпоха Кыргызского великодержавия" начинается :

а) Барсбек кагандын тушунда/ в период правления Барсбек кагана;

б) Кыргыздар Ордо- Балыкты ээлегенден кийин/ после захвата кыргызами г. Ордо-Балык;

в) Чынгызхандын доорунда/ после провозглашения Темучина Чынгыз ханом;

г) 751-ж. Талас дарыясындагы согуштан кийин/после битвы на реке Талас в 751 г.;

61. Чынгыз хан жалпы монголдордун ханы болуп жарыяланган:

Чынгызхан был провозглашен ханом всех монголов в:

а) 1214-ж/г.; б) 1210-ж/г.; в) 1206-ж/г.; г) 1200 -ж/г.;

62. Амир Темирдин бийлик жүргүзгөн жылдарын аныктагыла:

Укажите годы правления Амир Тимура:

а) 1300-1320-жж/гг.; б) 1320-1340-жж/гг.; в) 1340-1350-жж/гг.; г) 1370-1405-жж/гг.;

63. «Моголстандын жапайы арстандары» деген эпитет кайсы тарыхчынын эмгегинде жазылып, кимдерге карата айтылган?

Кем был написан исторический эпитет «дикие львы Моголистана» и какой народ имелся ввиду?

- а) Абул Гази Бахадур хандын-өзбектерге;/Абул Гази Бахадур ханом- узбеки;
- б) Сейф ад-дин Ахсикенддин-дуулаттарга;/Сейф ад-дином Ахсикенди-дуглаты;
- в) Мурза Мухаммед Хайдардын-кыргыздарга;/Мурза Мухаммед Хайдаром-кыргызы;
- г) Захреддин Мухаммед Бабурдун-моголдорго./Захреддин Мухаммед Бабуром- моголы.

64. Енисейлик кыргыздарды Жучу баш ийдирген жыл:

В каком году Жучи подчинил енисейских кыргызов?

а) 1207-ж/г.; б) 1218-ж/г.; в) 1237-ж/г.;г) 1273-ж/г.;

65. Хайду мамлекети качан түзүлгөн? Государство Хайду было образовано

а) 1250-ж./г.; б) 1255-ж./г.; в) 1260-ж./г.;г) 1269-ж./г.;

66. Борбордук Азия (Кыргызстандын аймагы менен) Чынгызхандын кайсы уулунун энчисине тийген?

Какому сыну Чынгызхана досталась в наследство Центральная Азия (в т. ч. и территория Кыргызстана)?

а) Тулуй; б) Чагатай; в)Жучи; г)Угедей;

67. Кыргыздардын "Он канат" уруу бирикмесинин тегин атагыла:

Укажите общего предка кыргызских родоплеменных объединений "Правого крыла":

а) Куу уул; б) Ак уул;в)Суранчы; г) Тагай;

68. Санжыра – бул: Санжыра - это:

а) эл, уруу жана уруктарды изилдөөчү илим/ историческая дисциплина изучающая родословную;

б) тарыхтын түпкүрүнөн келген алгачкы кыргызча ат/ первое кыргызское имя, дошедшее до нас из глубин истории;

в) төл майрамында ырдалуучу мактоо ыры/ похвальная песнь на празднике приплода;

г) белгилүү окуя учурунда белек берүү каада- салты/ обычай дарить подарки по случаю знаменательного события;

69. XVIII кылымдын аягында Россияга алгачкы элчилерди жөнөткөн Сарыбагыш уруусунун башчысы ...

Глава племени сарыбагыш, отправившего первое посольство в Россию в конце XVIII века...

а) Маматкул бий; б) Тынай бий; в) Атаке бий; г) Жантай бий;

70. «Буруттар» деп аташкан: «Буруты», так называли:

а) кыргыздар монголдорду/ кыргызы монголов;

б) монголдор кыргыздарды/ монголы кыргызов;

в) кыргыздар калмактарды/ кыргызы калмаков;

г) кытайлыктар кыргыздарды/ кытайцы кыргызов;

71. Европада «кыргыз» этнонимин биринчи колдонгон жана ал калк жөнүндө маалымат берген эмгектин автору:

Впервые в европейском произношении этноним «кыргыз» применительно к конкретному народу, был употреблен в сочинении:

а) Иосифа Флавия; б) Менандр; в) Земарх; г) Квинта Курция;

72. Кыргызстандын коомдук саясий турмушу боюнча баалуу маалыматтарды камтыган "Тарих-и Рашиди" жыйнагынын автору:

Автор сочинения "Тарих-и Рашиди", где имеются ценные сведения об общественно-политической истории Кыргызстана XV-XVI вв:

а) Жусуп Баласагун; б) Сайф ад-Дин Аक्सикенди;

в) Алишер Навои; г) Мухаммед Мырза Хайдар;

73. Кыргыз элинин калыптанган мезгили: Время формирования кыргызского народа:

а) XIV к./ в XIV в.; б) XV к. аягы - XVI к. башы/ конец XV в.- начало XVI в.;

в) XVII к. /в XVII в.; г) XVII к. аягы ;/конец XVII в.;

74. Кокон феодалдары Ош жана Өзгөн шаарларын караткан жыл...

Кокандские феодалы захватили города Ош и Узген в...

а) 1718-ж/г.; б) 1728-ж/г.; в) 1750-ж/г.; г) 1762-ж/г.;

75. Өз доорунун чыгаан саясий ишмери, өз алдынча Кыргыз мамлекетин түзүүгө аракеттенген, Кокон хандыгынын саясий турмушунда зор роль ойногон XVIII кылымдагы Түштүк кыргыздардын жетекчисин белгилегиле:

Укажите главу южных кыргызов XVIII века, который сыграл значительную роль в становлении Кокандского ханства, выдающегося политического деятеля своего времени, стремившего создать самостоятельное Кыргызское государство:

а) Сейиткул бек; б) Эрдана бий; в) Кубат бий; г) Хаджи бий;

76. Кокон хандыгында жердин ээси болгон :

Верховным собственником земли в Кокандском , ханстве выступали:

а) хан, ал мамлекеттин атынан тескеген / распоряжался от имени государства хан;

б) көпөстөр / купцы; в) феодалдар / феодалы;

г) диний мекемелер/ религиозные учреждения;

77. Байтик-баатыр :

а) монгол эзүүсүнө каршы кыргыздардын күрөшүнүн жетекчиси болгон / возглавлял освободительную борьбу кыргызов против монгольского ига ;

б) Чүй өрөөнүндө Кокон бийлигине каршы көтөрүлүштү жетектеген / возглавлял восстание в Чуйской долине против кокандской власти;

в) көрүнүктүү акын болгон / был крупным акыном;

г) Чыгыш Түркстандагы боштондук кыймылдын жетекчиси / возглавлял освободительную борьбу в Восточном Туркестане;

78. Тайлак - баатыр:

а) Нарындагы кокондук эзүүгө каршы көтөрүлүштүн жетекчиси; руководитель антикокандского восстания в Нарыне;

б) Кокон хандыгынын аймакты башкаруучусу;/наместник Кокандского ханства;

в) таластык кыргыздардын жетекчиси;/вождь таласских кыргызов;

г) бугу уруусунун башчысы; / руководитель племени бугу;

79. Түркстан генерал-губернаторлугу качан түзүлгөн?

Туркестанское генерал-губернаторство было образовано:

а) 1869-ж/г.; б) 1865-ж/г.; в) 1867-ж/г.; г) 1868-ж/г.;

80. «Жайыл кыргынында» кыргыздар... каршы согушушкан:

Против кого воевали кыргызы в "Жайылском побоище"

а) калмактарга;/против калмаков; б) монголдорго;/против монголов;

в) кытайларга;/против китайцам; г) казактарга;/против казахов;

81. XIX к. ортосунда Кокон хандыгында маанилуу роль ойногон, өз алдынча Кыргыз хандыгын курууга аракеттенген инсан. Ал 1860-жылы Узун-Агачта

орус аскерлерине каршы салгылашууга кыргыз жоокерлерин катыштырбай койгон ...

Политический деятель, который активно участвовал в политической жизни Кокандского ханства в середине XIX века и стремился создать Кыргызское ханство. Он со своими кыргызскими воинами в 1860 году отказался принимать участие в сражении под Узун-Агачом против русских войск...

а) Алымбек датка; б) Мусулманкул; в) Алымкул-аталык; г) Балбай баатыр;

82. 1911- ж. Уфа шаарында кыргыз тилинде басылып чыккан биринчи " Алиппенин " автору:

Автор первого кыргызского букваря-"Алиппе", который был издан 1911г. в Уфе:

а) Б. Солтоноев; б) Ж. Абдырахманов; в) К. Тыныстанов; г) Б. Солтоноев;

83. XIX к. 40-жж. тундук кыргыздардын ханы саналган сарыбагыш уруусунун башчысы:

Глава племени сарыбагыш. провозглашенный ханом северных кыргызов в 40-х годах XIX века:

а) Тайлак ; б) Атаке; в) Ормон; г) Тынай;

84. Россиянын курамына биринчи кирген кыргыз уруусу:

Кыргызское племя, которое первыми приняло российское подданство:

а) сарыбагыш; б) солто; в) саяк; г) бугу;

85. М. Скобелев башкарган орус аскерлери Алайлык кыргыздарды Россияга каратышкан: Русская армия под командованием М.Скобелева присоединила алайских кыргызов к России в:

а) 1873-ж/г.; б) 1876-ж/г.; в) 1864-ж/г.; г) 1868-ж/г.;

86. Кыргызстанда 1916-жылы көтөрүлүштө манаптан чыккан жетекчи:

Руководитель из числа манапов восстания в 1916 года в Кыргызстане:

а) Алымкул Табалдин; б) Талас Алыбаев; в) Ибраим Төлөев; г) Мокуш Шабданов;

87. XIX к. аягында Кыргызстандагы отурукташкан элден алынуучу милдетүү негизги салык:

Основной обязательный налог от местного оседлого населения Кыргызстана в конце XIX века:

а) ар бир түтүндөн алынуучу салык/ кибиточная; б)харадж;
в) земстволук салык/ земские повинности; г) чыгым/ расход;

93. Кыргызстанда 1916-жылдагы көтөрүлүштүн мүнөзү:

Характер восстания 1916 года в Кыргызстане:

- а) кокондуктарга каршы/ антнкокандский; б) англичандарга каршы/антианглийский;
в) улуттук-боштондук/ национально-освободительный; г) буржуазиялык/ буржуазный;

94. Кыргыз тарыхына арналган "Кыргыздар" деген тарыхый эмгектин автор:

Автор исторического труда, посвященного истории кыргызского народа "Киргизы":

- а) Бартольд В.В.; б) Сахаров М.Г.; в) Погорельский П.; г) Батраков В.;

95. 1898-ж. Анжиян көтөрүлүшүнө «катышкан» катары сүргүнгө айдалган кыргыз акыны:

Кыргызский акын сосланный в Сибирь «за участие» в Андижанском восстании в 1898-г.:

- а) Тоголок Молдо; б) Т. Сатылганов; в) А. Арабаев; г) А. Арабаев;

96. Кыргызстанда Совет бийлигинин алгачкы жылдарында эл арасында саясий үгүт жүргүзгөн демократиялык уюм ...

Демократическая организация, которая проводила политическую пропаганду среди населения Кыргызстана в первые годы Советской власти:

- а) союз "Кошчу"; б) союз "Букара" и Горнорабочий";
в) "Шуро-и-исламия". г) "Туран";

97. Советтердин Бүткүл Россиялык II съездинде Кыргызстандан катышкан:

Во II Всероссийском съезде Советов из Кыргызстана участвовал:

а) шахтер Д. Деканов; б) полктун командири Я. Логвиненко/ командир полка Я. Логвиненко;

в) солдат К. Ахмедов; г) "Букара" союзунун төрагасы К. Сарыкулаков председатель союза "Букара" К. Сарыкулаков;

98. Кыргызстанда Совет бийлигин орнотууга жана чындоого активдүү катышкан, биринчи кыргыз ыктыярдуу атчандар отрядын уюштуруучу:

Активный борец за установление советской власти в Кыргызстане, организатор первого кыргызского конного добровольного отряда:

- а) С. Күчүков; б) К. Камчыбеков; в) Ж. Саадаев; г) А. Осмонбеков;

99. Буржуазиялык улуттук мамлекет катары «Кокон автономиясы» жашаган:

«Кокандская автономия» буржуазного национального государства существовала:

- а) 1917-ж. декабрдан -1918-ж. февралына чейин/ с декабря 1917г. по февраль, 1918г.;
- б) 1917-ж. ноябрдан-1918-ж. январына чейин / с ноября 1917г. по январь, 1918г.;
- в) 1917-ж. ноябрдан -1918-ж. февралына чейин / с ноября 1917г. по февраль, 1918г.;
- г) 1917-ж. октябрдан -1918-ж. январына чейин / с октября 1917г. по январь, 1918г.;

100. 1924-ж. Кара - Кыргыз автономиялык областынын ревкомунун төрагалыгына дайындалган:

В 1924 г. председателем ревкома Кара-Кыргызской автономной области был назначен:

- а) М. Каменский; б) Ю. Абдрахманов; в) И. Айдарбеков; г) Ж.Саадаев;

101. Кыргыз Автономиялуу областынын БАКнин биринчи төрагасы:

Первый председатель ЦИК Кыргызской Автономной области:

- а) И.Арабаев; б) Ж.Абдрахманов; в) А.Орозбеков; г) И.Токбаев;

102. Бүткүл Түркстандык IV съезде түзүлгөн мамлекет:

Государство, образованное IV Всетуркестанским съездом:

- а) Кокон автономиясы/ Кокандская автономия; б) Кыргыз ССРи /Киргизская ССР;

- в) Туркстан АССРи/ Туркестанская АССР; г) Алаш автономиясы /Алашская автономия;

103. 1925-жылдагы «отуздун» каты - бул: Письмо «тридцатки» 1925 г. - это:

- а) большевиктер партиясынын официалдуу багытына биринчи жолу уюшулган каршылык/ первое организованное противостояние официальному курсу партии большевиков;

- б) партиялык аппараттагы топтук күрөш/ групповая борьба в партийном аппарате;

- в) большевиктер партиясынын официалдуу багытын жактаган кат/ письмо сторонников официального курса партии большевиков;

- г) территориялык бөлүштүрүүгө нааразылык билдирген кат/ письмо, выразившее недовольство против национально-территориального деления;

104. Кыргыз Автономиялуу Республикасы ... түзүлгөн.

Кыргызская Автономная Республика образована в ...

- а) 1925-ж/г.; б) 1926-ж/г.; в) 1927-ж/г.; г) 1928-ж/г.;

105. Кулакка тартуу боюнча суроолорду «үчтүктөр» өз алдыларынча чечишкен. «үчтүктөр»-булар...

Вопросы раскулачивания по своему усмотрению решали "тройки". "Тройки"- это... .

а) атайын бөлүктөр/специальные органы; б) үч жумушта иштеген адамдар;люди, которые работали на трех работах;

в) жергиликтүү парткомдун катчысы, милиция кызматкерлери жана айылдык кенештин мүчөсү/состоящие из секретаря местного парткома, члена сельского совета и работника милиции;

г) үч сыйлыктын ээси болгон адамдар/люди, которые обладали тремя наградами;

106. 2021-ж. 120 жылдыгы белгиленген мамлекеттик жана советтик ишмер:

Государственный и советский деятель, 2021-г. отмечали 120 летию:

а) И. Айдарбеков; б)А.Сыдыков; в) Ж.Абдрахманов; г) А. Орозбеков;

107. Кыргыз АССРи Кыргыз ССРи болуп түзүлгөн :

В каком году Кыргызской АССР в Кыргызскую ССР преобразован

а) 1936-ж/г.; б) 1935-ж/г.; в) 1937-ж/г.; г) 1934-ж/г.;

108. СССРдин курамында Кыргыздардын улуттук мамлекеттүүлүгү ... башталган:

С какого периода началась национальная государственность кыргызов в составе СССР...а) 1927- ж. 7- 12 мартта ККАОну Кыргыз АССРне айланткан уюштуруу съездинен баштап/с 12- марта, 1927г., после учредительного собрания, принявший решение о преобразовании ККАО в Киргизскую АССР;

б) в)1924- ж. 14- октябрда РСФСРдын курамында Кара - Кыргыз автономиялык областын түзүү жөнүндө Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу Комитетинин токтому менен/ с 14-октября, 1924г. после постановления ВЦИК об образовании Кара-Кыргызской автономной области в составе РСФСР;

в) 1991-ж 31- августта Кыргызстан эгемендуулугун жарыялашы менен/31-августа, 1991-г. после провозглашения суверенного Кыргызстана;

г) 1925- ж. майдын аягында ККАОну Кыргыз автономиялык областына өзгөртүү жөнүндөгү РСФСРдин Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу Комитетинин токтому менен/ в конце мая, 1925г. после постановления ВЦИК о преобразовании ККАО Кыргызскую автономную область;

109. Кыргызстанда биринчи болуп Совет бийлиги орногон ...

Впервые в Кыргызстане советская власть была-установлена:

а) Кетмен-Төбөдө; б) Чаткалда; в) Таласта; г) Сүлүктүдө;

110. 1921- 1922 жж жер суу реформаларынын негизги максаты кандай?

Какова основная цель земельно-водной реформы 1921-1922гг?

а) бардык жерлерди мамлекеттин карамына берүү/ передать все земли в ведение государства;

б) колхозчуларга жерди таратып берүү/ раздать землю колхозам;

в) жерди- элге арендага беруу/отдать землю народу в аренду;

г) падышачылык тартып алган жерлерди дыйкандарга кайтарып берүү / вернуть крестьянам земли, отобранные царизмом;

111. Улуу Ата Мекендик согушта душмандын дзотун денеси менен тоскон Кыргызстандык жоокер:

Воин - кыргызстанец, который закрыл амбразуру вражеского дзота в годы Великой Отечественной войны:

а) Ч.Тулобердиев; б) Д.Шолоков; в) Ы. Таранчиев; г) М.Ванахун;

112. 28 баатыр-панфиловчулар эрдик көрсөтүшкөн ...

28 героев-панфиловцев совершили подвиг :

а) Москванын алдында/под Москвой; б) Брестте;/в Бресте;

в) Смоленскиде;/в Смоленске; г) Ленинградда; /в Ленинграде;

113. Түштүк Кыргызстандагы басмачылык кыймылдын көрүнүктүү жетекчиси:

Руководитель басмаческого движения на юге Кыргызстана:

а) Мадаминбек; б) Мойдунбек; в)Рахманкул; г) Жаныбек;

114. Кыргыз ССРинде 50-ж. ортосу 60-ж. башында Эл чарбасын башкаруунун негизги административдик аталышы кандай болгон?

Как называлась основная административная единица управления Народным хозяйством Кыргызской ССР в середине 50-х начало 60-х годов?

а) Совнархоз; б) министерство; в) комиссариат; г) департамент;

115. 1950-жж. «буржуазиялык улутчул», «космополитизм» деп саясий айыш тагылып, репрессияланган кыргыз жазуучулары'...

Репрессированные кыргызские писатели, обвиненные за «буржуазный национализм», «космополитизм» в 1950 гг.

а) Саманчин Т., Бектенов З., Байжиев Т.; б) Уметалиев Т., Саманчин Т., Бектенов З. ;

в) Токомбаев А., Байжнев Т., Сыдыкбеков Т.; г) Бектенов З., Баялинов К., Саманчин Т;

116. Калыгул, Арстанбек, Молдо Кылычтын чыгармаларын окутууга тыюу салышкан:

Произведения Калыгула, Арстанбека, Молдо Кылыча запретили изучать, обвиняя их как: а) «динди даназалоочулар» / «восхвалителей религии»;

б) «бай-манаптарды колдоочулар» / «защитников бай-манапов»;

в) «реакциячыл агымдын өкүлдөрү» / «сторонников реакционного течения»;

г) «ак падышаны жактоочулар» / «защитников белого царя»;

117. XX к. 50-70-жылдарындагы белгилүү "Манас"- айтуучу:

Известный сказитель эпоса "Манас" 50-70 годов XX века :

а) Сагынбай Орозбаков; б) Саякбай Каралаев; в) У. Мамбеталиев; г) Калык Акиев;

118. 1970- жж. Кыргызстандын өнөр жайында - иштелип чыккан, сапат жагынан дүйнөлүк рынокто эталон болуп эсептелген өнөр жай продукциясы: Промышленная продукция, выпускаемая в 1970-х годах в Кыргызстане, которая стала эталоном качества на международном рынке:

а) электрондук-эсептөөчү машиналар/электронно-вычислительные машины;

б) сурьма/сурьма; в) вольфрам/вольфрам;

г) электр-лампочкалары/ электролампочки;

119. "Кыргызча-орусча сөздүктүн" түзүүчүсү, СССРдин мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты:

Составитель «Кыргызско-русского словаря», лауреат Государственной премии СССР:

а) Т. Сыдыкбеков; б) З. Бектенов; в) К. Юдахин; г) К. Карасаев;

120. 1985-жылдан 1990-ж. октябрь айына чейин Кыргызстан КП БК биринчи катчысы болгон :

С 1985 г. по октябрь 1990 г. первым секретарем ЦК КП Кыргызстана был:

а) А. Суюнбаев; б) А. Масалиев; в) Т. Усубалиев; г) И. Раззаков;

121. XX к. 50-60 жылдарындагы таланттуу кыргыз советтик балерина:

Талантливая кыргызская советская балерина 50-60 годов XX века:

а) С. Айтбаева; б) Б. Бекбоева; в) Б. Бейшеналиева; г) Г. Артыкова;

122. «Туран» партиясынын максаты: Целю партии «Туран» было:

а) бирдиктүү Казакстан мамлекетин түзүү/ создать единое государство Казакстан;

б) Түркстанда эркин Кыргызстан өлкөсүн түзүү/ создать в Туркестане независимое государство Кыргызстан;

в) түрк элдеринин союзун түзүү/создать союз тюркских народа;

г) Түркстанды Россиядан бөлүп, бирдиктүү Түрк мамлекетин түзүү/
отделить от России Туркестан, создать объединенное Тюркское государство;

123. Кыргыз АССРнин Конституциясын кабыл алынган:

Год принятия Конституции Кыргызской АССР:

а) 1931-ж/г.; б) 1928-ж/г.; в) 1930-ж/г.; г) 1929-ж/г;

124. 1961-1985-жж. Кыргызстан КП БКнын 1-катчысы болуп иштеген:

С 1961-1985-гг. работал 1-секретарем ЦК КП Кырг. ССР :

а) Т.Усубалиев; б) И.Раззаков; в) Ж.Аманбаев; г) А.Масалиев;

125. 1938-жылы 6-8-ноябрда кандай окуя болуп өткөн?

Какое событие произошло в 6-8 ноября 1938 г.?

а) Туран партиясынын активисттерин камакка алуу/арест активистов партии "Туран";

б) Кыргыз зооветеринардык институнун ачылышы /открытие Кыргызского зооветеринарного института;

в) Чон-Ташта 1938 – ж. көрүнүктүү партиялык жана советтик ишмерлерди массалык түрдө көмүү /массовое захоронение видных советских работников;

г) Кыргызстан Компартиясынын 2- съезди болуп өткөн/прошёл 2-съезд КП Кыргызстана;

126. Кыргыз жазуусу латын алфавитинен орус алфавитине которулган:

Перевод кыргызской письменности с латинского на русский алфавит был осуществлен в:

а) 1938-ж/г.; б) 1940-ж/г.; в) 1936-ж/г.; г) 1937-ж/г.;

127. Кыргызстанда 1937-1938 жж. тоталитардык режимдин курмандыгы канча адам болгон? Жертвами тоталитарного режима в 1937-38 гг. стали ... кыргызстанцев:

а) 40минден ашуун/более 40 тысяч; б) 100минден ашуун/более 40 тысяч;

в) 30минден ашуун/более 40 тысяч; г) 50минден ашуун/более 40 тысяч;

128. Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында Кыргызстанга канча ири ишкана эвакуацияланган? Сколько крупных предприятий было эвакуировано в Кыргызстан за годы Великой Отечественной войны?

а) 15жакын /около 15; б) 25 жакын /около 25; в) 30жакын /около 30;

г) 40жакын /около 40;

129. 1950-1961-жж. И.Раззаковдун кызматы: Должность И.Раззакова в 1950-1951гг.:

а) Кыргыз ССРнин Жогорку Советинин төрагасы/председатель Верховного Совета Киргизской ССР;

б) Кыргызстан КП БК 1-катчысы/ 1-секретарь ЦК КП Киргизии;

в) Кыргыз ССРнин министрлер Советинин төрагасы/ Председатель Совета Министров Киргизской ССР;

г) Кыргыз ССРнин башкы прокурору/ Генеральный прокурор Киргизской ССР;

130. Кыргыз ССРинин Илимдер Академиясынын биринчи президенти ...

Первый президент Академии Наук Кыргызской ССР ...

а) Ахунбаев И. К.; б) Мамакеев М.М в) Юдахин К. Б.; г) Юнусалиев Б.Б.;

131. Кыргызстандын мамлекеттик көз карандысыздыгын жарыялаган Декларациясы кабыл алынган:

Провозглашение Декларации о государственной независимости Кыргызстана была принята:

а) 1991-ж. майда;/ в мае, 1991 г; б) 1991-ж. мартта;/ в марте, 1991 г;

в) 1991-ж. августта;/ в августе, 1991 г; г) 1991-ж. октябрда;/ в октябре, 1991 г;

132. Эл аралык террористтер Кыргызстандын кайсы районунда лагерь куруп, аракеттенишкен:

Международные террористические группы в каком районе Кыргызстана обосновали свой лагерь:

а) Кадамжай; б) Лейлек; в) Баткен; г) Чон Алай;

133. Бир тууган Орто Азия республикалары жана Казакстандын эл чарбасы үчүн чон мааниге ээ болгон, 1970-жж. курулган Кыргызстандагы ири ГЭС:

Крупная ГЭС построенная в 1970-х годах в Кыргызстане, имеющая важное народнохозяйственное значение для братских республик Средней Азии и Казахстана:

а) Таш-Көмүр; б) Камбар-Ата; в) Атбашы; г) Токтогул;

134. Кыргыз Республикасынын Конституциясы кабыл алынган:

Конституция Кыргызской Республики принята в:

а) февраль, 1993ж./ г.; б) март, 1993ж./ г.; в) май, 1993ж./ г.; г) июнь, 1993ж./ г.;

135. Суверендүү Кыргыз Республикасын биринчилерден болуп тааныган мамлекет:

Какое государство первым признало суверенной Кыргызской республике:

а) Германия; б) Кытай; в) Турция; г) США;

136. Азыркы мезгилде Кыргыз Республикасында мыйзам чыгаруу бийлиги ... тиешелүү.

Законодательная власть в Кыргызской Республике на современном этапе принадлежит

а) Кыргызстандын аялдар конгрессине/Конгрессу женщин Кыргызстана;

б) Президенттик аппаратка/ Президентскому аппарату;

в) Өкмөткө/ Правительству; г) Жогорку Кенешке/ Жогорку Кенешу;

137. 1980-жылдарда Россиянын кара топурактуу зонасын өздөштүрүү учурунда Кыргызстандык жаштар тарабынан түзүлгөн "Кыргызстан" совхозу курулган:

Совхоз "Кыргызстан" по инициативе и при участии молодежи Кыргызстана в период освоения Российского Нечерноземья в 1980-годы был образован в:

а) Ярославль; б) Пермь; в) Рязань; г) Кострома;

138. XX к. экинчи жарымындагы Кыргызстандын белгилүү сүрөтчүсү жана киноактеру:

Известный киноактер и художник Кыргызстана во второй половине XX в.

а) К.Алиев; б) Б.Боталиев; в) М.Рыскулов; г) С. Чокморов;

139. "Революциянын каармандары", "Манас", "Эл куту" тарыхый эстеликтеринин автору, чыгармачылыгы үчүн "Кыргыз Республикасынын Баатыры" наамына татыган:

Кто создал исторические памятники "Борцам революции", "Манас", "Эл куту" и за свое творчество был удостоен звания "Кыргыз Республикасынын Баатыры"?

а) О.М.Мануйлова; б) Л.А.Ильина; в) Г.Айтиев; г) Т.Садыков;

140. 1993-жылдагы Конституция боюнча мамлекеттин жаны аталышы:

Конституция 1993 года определила название нового государства:

а) Республика Кыргызстан; б) Суверендүү Кыргызстан;

в) Кыргыз Республикасы; г) Кыргызстан;

141. "Манас" эпосунун 1000 жылдыгы майрамдалган...

1000-летие эпоса "Манас" праздновалось ...

а) 1994-ж. июнда/ в июне 1994г.; б) 1994-ж. октябрда/ в октябре, 1994г.;

в) 1995-ж. майда/ в мае 1995г.; г) 1995-ж. августта/ в августе 1995г.;

142. Кыргыз Республикасынын улуттук валютасы жүгүртүүгө киргизилген...

Национальная валюта Кыргызской Республики была введена в :

а) 1990-ж/г. ; б) 1992-ж/г. ; в) 1993-ж/г. ; г) 1991-ж/г. ;

143. "Кыргыз Республикасынын Баатыры"-эң жогорку ардактуу наамга алгач татыктуу болушкан:

Впервые удостоенные высшего звания отличия - "Кыргыз Республикасынын баатыры" :а) Акматов Т., Кулатов Т., Юдахин К. ; б) Сыдыкбеков Т., Садыков Т., Айтматов Ч. ;

в) Рыскулов М., Чокморов С., Кыдыкеева Б.; г) Касымбеков Т., Джумагулов А., Шамшиев Б.;

144. БУУнун чечими жана КР Президентинин жарлыгы менен 2003-жыл жарыяланган:

Решением ООН и указом Президента КР 2003 год объявлен:

а) «Тоо жылы»/ "Годом гор"; б) «Билим жылы»/ "годом образования";

в) «Ден соолук жылы»/ "годом здоровья"; г) «Кыргыз мамлекетүүлүгүнүн жылы»/ "Годом кыргызской государственности";

145. Кыргызстан БУУга качан мүчө болгон? Когда Кыргызстан стал членом ООН?

а) 1989-ж/г. ; б) 1998-ж/г. ; в) 1997-ж/г. ; г) 1992-ж/г. ;

146. Суверендуу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик герби кабыл алынган:

Государственный герб суверенной Кыргызской Республики был принят в:

а) 1993-ж/г.; б) 1992-ж/г.; в) 1995-ж/г.; г) 1994-ж/г.;

147. Кыргыз Республикасынын гимни кабыл алынган:

Гимн Кыргызской Республики был принят в:

а) 1993-ж/г.; б) 1992-ж/г.; в) 1995-ж/г.; г) 1994-ж/г.;

148. Кыргыз мамлекетүүлүгүнүн 2200жылдыгы белгиленген:

Празднование 2200 летие кыргызской государственности:

а) 2006-ж/г.; б) 2004-ж/г.; в) 2001-ж/г.; г) 2003-ж/г.;

149. 2016-жылы Кырчын жайлоосунда кандай иш –чара өттү:

Какое мероприятие проведено на джайлоо Кырчын 2016 гг.:

а) I дүйнөлүк Көчмөндөр оюну/I всемирные игры кочевников;

б) Көчмөн элдердин курултайы/сөзд кочевых народов;

в) Жайкы Олимпиадага даярдык /подготовка к летней олимпиаде;

г) Үркүндүн 100 жылдыгы/100 летие Уркуна;

150. КР эл аралык мамилелер системасындагы постсоветтик аймактагы башкы партнеру:

Главный партнер КР на постсоветском пространстве:

а) Россия Федерациясы /РФ; б)Украина; в)Белоруссия; г) Казахстан;

Кыргыз тили жана адабияты дисциплинасы боюнча МАКтын болжолдуу суроолору:

1. Фонетика эмнени үйрөтөт?
2. [о] тыбышына мүнөздөмө бергиле.
3. Сингармонизм закону?
4. [р] тыбышына мүнөздөмө бергиле.
5. Үнсүз тыбыштардын ортосунда жүрүүчү фонетикалык

кубулушэмнедепаталат?

6. Кыргыз эли орусалфавитинкачанкабылалган?

7. Орфография эмнениокутат?

8. [и] тыбышынамүнөздөмөбергиле.

9. Кыргызтилиндеканчаүндүүтыбыш бар?

10. [Б] тыбышынамүнөздөмөбергиле.

11. Төмөнкүсөздөрдөкандайфонетикалыккубулуш жүрдү?

Ат+лар=аттар, дос+лык=достук, сабак+га=сабакка

12. Сөздөрдүташымалдооэмнегенегизделип жүргүзүлөт?

13. [у] тыбышынамүнөздөмөбергиле

14. Ачыкмуундегенэмне?

15. Басымкайсытыбышкатүшөт?

16. Кыргызтилиндемуундунканчатүрү бар?

17. [ы] тыбышынамүнөздөмөбергиле

18. *Кедейлердинэңнегизгипроблемасыкедейликэмес.*
Сүйлөмдөгүкайсысөздөнкийинсызыкчакелишикерек?

19. *Тагай мырзааймактынбаишчысыэлдиналдыначыгыпсүйлөмөкболду.*
Сүйлөмдөгүкайсысөздөрдөнкийинүтүркоюлуусукерек.?

20. «Бул жерди мурдаэчкөрбөптүрмүн,» дедижашжигит.
Сүйлөмгөкайсытынышбелгисижетишпейт?

21. Орфографиялык сөздүктүн автору?

22. Орфография түшүнүгүмүнөздүүболгонадабийтилдинформасы?

23. Кыргызтилининорфографиясыныннегизгитаянганпринциптерикайсылар?

24. Түмбүболбойтүнбүтүрүндөжазылышынынпринциби?

25. Татаалэтиштердинжазылышы?

26. Карама-каршыманилүүтатаалсөздөрдүнжазылышы?

27. «Салтанаттуу» дегенсөздүнташымалданышы?

28. Экимуундантургансөздүнташылышыкайсыл?

29. Үч түгөйдөнтурган Чет-Кой-Суудеген өндүүжер-суунунэнчилүүаттарынынжазылышы кандай болот?

30. Уктоо, балдар китеби, алтоо деген уңгусу өзгөрүп кеткен сөздөрдүн жазылышын орфографиялык принциби?

31. Сөз мүчөлөрүнүн бир нече вариантта өзгөрүп жазылышынын негизделген принциби?

32. Айта албайт, сары ала деген эки сөз арасында үндүү тыбыш айтылышы жана жазылышы?

33. Й тыбышынанкийинкелген[ү] тыбышынынжазылышы?

34. «Жолсуз», «белгисиз» дегенсөздөрдөөзгөрүпжазылгантыбыш?

35. Созулмаүндүүлөрдүнжазылышыкандай?

36. Жардамдашкандардыкын. Сөздүнтуураташымалданышы?

37. Адабийтилдиннормасынсактап, сөздөрдүтууражазуучүништелипчыкканэрежелердинжалпысистемасы?

38. Орфография түшүнүгүмүнөздүүболгонадабийтилдинформасы?

39. Карама-каршыманилүүтатаалсөздөрдүнжазылышыкандай?

40. Экимуундантургансөздүн ташымалданышы?

41. Й тыбышынанкийинкелгенүтыбышынынжазылышы?

42. Айтаалбайт, сары ала дегенэки сөз арасындаүндүүтыбышайтылышыжанажазылышыкандай болот?

43. Сөз түркүмдөрү, алардын жасалуу, өзгөрүү жолдорун окутуучу тил илиминин тармагы?

- Зат атооч сүйлөм тутумунда кайсы сүйлөм мүчөсүнүн милдетин аткарат?

- Сөздүн уңгуга уланган бөлүгү кайсы?

- Төмөнкү мүчөлөр кайсы сөз түркүмүн жасайт?

-чы, -лык, -лаш, -ты, -кеч, -поз, -стан,-кана,-чак.

- Туунду зат атоочторду тапкыла?

- Кошмок сөз түрүндөгү энчилүү зат атоочторду тап.

Өчөйгөн эки кара үйдүн эшиги тынбайт, эркек-аял дебей кирип-чыгып, чай-пай ичип жүрүшөт.

Асты сызылган сөздөр татаал зат атоочтордун кайсы түрүнө кирет?

- Таандык мүчөлөр канчага бөлүнөт?

- Жалпы таандык мүчө деген эмне?

- -ы,-сы,кайсы жактын таандык мүчөсү?

- -лар мүчөсүнүн канча түрлүү варианты бар?
  - Сүйлөм ичинде –лар мүчөсү уланбаса деле көптүктү билдиреби?
  - Көптүк маанинин синтаксистик жол менен жасалышы?
  - Кайсы учурда барыш жөндөмөнүн –га мүчөсү –на болуп өзгөрүп кетет?
  - Сын атоочтун морфологиялык белгилери?
  - Сын атоочтун синтаксистик кызматы?
  - Сын атооч грамматикалык түзүлүшүнө карай канчага бөлүнөт?
  - Төмөнкү сүйлөмдөн татаал сын атоочту тапкыла. Президент өтө маанилүү документке тез кол койду.
  - Сын атоочтун даражалары канчага бөлүнөт?
  - Сын атооч деген эмне?
  - Сын атоочтор морфологиялык составына карата кандай болуп бөлүнөт?
  - “Сезгич”, “билгич” деген сын атоочтор кайсы сөз түркүмүнөн жасалды?
  - “Акылсыз”, “ шаардык” деген сөздөр кайсы сөз түркүмүнөн жасалды?
  - Саргыч, кызгылтым деген сын атоочтор кайсы сөз түркүмүнөн жасалды?
  - -луу, -дай, -сыз, -кы, -чыл мүчөлөрдүн кайсы түрүнө кирет?
  - Сан атоочту башка сөз түркүмүнөн айырмалап турган морфологиялык белгиси кайсы?
  - Этиштик сөз айкашын белгиле?
  - Сөз түркүмдөрү канча топко бөлүнөт?
  - Сүйлөмдүн маанисине карай бөлүнүшү?
  - Суроолуу сүйлөмдүн туюндурулушу?
72. Илептүү сүйлөм деген эмне?
73. Интонация илептүү сүйлөмдү уюштура алабы?
74. Сүйлөм тутумунда баш мүчөлөр кандай тартипте жайгашат?
75. Пунктуация эмнени окутат?

76. Ачык муун деген эмне?

77. Тилин тыйган... .

Сүйлөмдүн экинчи бөлүгү кайсы сүйлөм бөлүгү менен толукталышы керек?

78. Сөз айкашын тил илиминин кайсы бөлүмү окутат?

79. “Ойлонуп чыкты” компоненттерине карай кандай сөз айкашы?

80. “Жапар түнү бою ал жөнүндө ойлонуп чыкты” деген сүйлөмдө канча жөнөкөй, канча татаал сөз айкашы бар?

81. “Окуучулардын ар бири” кандай сөз айкашы?

82. “Барууга кеч”, “бараткандардын алдында” деген сөз айкаш кандай сөз айкашы болот?

83. Багыныңкы байланыштын канча түрү бар?

84. “Сансыз гүлдөр жер бетинде жайнады” деген сүйлөмдө ээ менен баяндооч ээрчишип турабы же жокпу?

85. Бул сөздөрдүн байланышуу жолдорун аныкта:

көлдүн бети, шаардын калкы, китептин баасы, баланын оюну

86. Башкаруу байланышы деген эмне?

87. Татаал сүйлөм?

88. Бир өңчөй көп багыныңкылуу сүйлөм?

89. *Доцент* Дастанов менен таанышмын.

Жогорудагы кара тамгалар менен жазылган сөз сүйлөм ичинде кандай кызмат аткарат?

90. Булут кайда жылса, көлөкө да ошол жакка жылат.

Жогорудагы сүйлөмгө багыныңкы байланыштагы татаал сүйлөмдүн кайсы түрүнө мисал боло алат?

91. Шахмат ойнопжаткан - Алмаз деген киши.

Жогорудагы сүйлөмдүн баяндоочу кайсы?

92. Жумушка кечигүүгө уруксат жок.

Жогорудагы сүйлөм бир тутумдуу сүйлөмдүн кайсы түрүнө кирет?

93. Күн ачылса, жаанда суу болгон чөптөр кургаса, үйгө жыйнап алып келиш керек.

Жогоруда кандай сүйлөм берилген?

94. Бир өңчөй баяндооч деген эмне?

95. Таандык байланыш?

96. Белгисиз жактуу сүйлөм?

97. Кыз өлсө "*теңине албагандыктан болду*" деген чыгат да, күйөө бала тараптагылардын намысына камчы тиет.

Жогорудагы жантык тамгалар менен жазылган туруктуу сөз айкашынын маанисин тапкыла.

98. Кыргыздын уламачыл карыяларынын айтымына караганда бул эмгек ырын Камбар ата чыгарган деп айтылат. Бул кайсы эмгек ыры?

99. “Бекбекей” ырын кимдер ырдашкан?

100. “Шырылдаң” ырын кимдер ырдашкан?

101. Адам кайтыш болгондо жоктоо, аза күтүү иретинде аткарылган лирикалык жанр.

102. Жаман атты жакшы баксаң – тулпар,

Күйкөнүн табын тапсаң – шумкар – бул кандай жанр?

103. Эпикалык чыгармалар булар –

104.Элдик баатырлар Темиркан, Болоткан катышкан, кара сөздөн ырга айландырып айткан Сүйөркул Абдырахманов айткан эпос?

105.Чыңгыз хандын уулу Жучунун өлүмүн угузгандыгы тууралуу аталып, уламышка айланган ырчы?

106. “Толубайдай сынчы бол, Токтогулдай ырчы бол” лакабындагы ырчы?

107. Чыгармаларында жер жүзүндө тиричилик кылган жандуу-жансыздардын чоң-кичине, пайдалуу-зияндуу экендигине карабай баардыгын тегиз аяп, боорукерлиги менен муңга батып уламышка айланган ырчы?

108. “-Душман менен туугандын айырмасы кандай? – дегенсуроого

- Күбүр сөз – душман, так айтылган ачык сөз – тууган”, - деп жооп берген XVII кылымда жашап өткөн акылман аке ким?

109. Кыраакы сынчылыгынын айынан хан тарабынан сокур болгон легендарлуу сынчы?

110. С.Карачевдин “Эркесиз күндөрдө” повестинин негизги каармандары?

111. Алгачкы кыргыз басылмалары?

112.Жаңы социалисттик коомдогу кыргыз адабиятынын жаралышына, түптөлүшүнө салым кошкон жазуучулар?

113. М.Элебаевдин өмүр жолун чагылдырган чыгарма?

114. “Токтогулдун өмүрү” аттуу документалдуу повестти ким жазган?

115. Кыргыз драматургиясындагы биринчи тарыхый драма кайсы, автору ким?

116. Армандуу тагдыр, азаптуу жашоо коштоп жүргөн, ага карабай алп талантын ача алган акын?

117. А.Осмоновдун котормочулук чеберчилигин тастыктаган чыгармасы?

118. А.Токомбаевдин төрт жолу басылып, төрт жолу сатуудан алынып ташталган чыгармасы?
119. Кыргыз адабиятындагы ыр менен жазылган биринчи роман?
120. Ысык-Көл районуна караштуу Тору-Айгыр айылында төрөлгөн акын, драматург, коомдук ишмер?
121. Кыргыз драматургиясындагы 1916-жылдагы улуттук кайгы чагылдырылган биринчи драма кайсы, автору ким?
122. «Жапалак Жатпасов» комедиясы кимдин чыгармасы, биринчи жолу качан коюлган?
123. Р.Шүкүрбековдун «Акындын үмүтү» драмасы кимдин өмүр жолуна арналган?
124. «Жеңишбек» поэмасындагы жалгыз уулунан айрылган карыя ким, чыгарма кимге таандык?
125. «Жылуу кийин, жолуң кыйын үшүүрсүн,
Кыш да катуу... бороон улуп, кар уруп... »
Чыгарма кандай аталат, автору ким?
126. А.Осмоновдун кайсы поэмасында сүйүүнүн күчү менен эки жашкабиринекөз, бирине бут бүтөт. Каармандардынаты ким?
127. Адам аттарынтергөөдөнуламбири-бирининаттарынбилбей туруп, бири-биринжактырып калган экикаарман ким, алар кайсычыгармадан?
128. Токомбаевжараткантарыхыйдрамаларкайсылар?
129. «Кандуужылдар» романындакайсымезгилдеги, кандайокуя сүрөттөлөт?
130. «Ажар» повестиндегиАжардынэркиндикүчүнболгонкүрөшү кандайаяктады?
131. “Койчулар” аттуу пьесанын автору ким, качан жазылган?
132. 1930-жылы кыргыздын улуттук театрынын ачылышында коюлган драма
133. Коркут ата китеби кандай чыгарма?
134. Алтын ордо дооруна кимдердин чыгармасы таандык?
135. «Кут билим» дастанындаадилеттүүлүктүкандайобраздык ат менен берген?

136. Орхон-Енисей жазуулары жөнүндөгү алгачкы маалымат ким тарабынан жарыяланган?
137. «Диван лугат ат түрк» чыгармасын кайсы түрк аалымы 1928-жылы осмон түрк тилине которот?
138. Молдо Кылычтын эң көлөмдүү чыгармасы?
139. Коркут Атанын «Огуз уруусу» тилиндеги китеби канча огуз намеден турат?
140. М.Нияздын чыгармачылыгын изилдеген окумуштуу?
141. Култегинге арналган эстеликти ким кыргызчалаган?
- 142.«Акыйкат тартуу» чыгармасын ким жазган?
- 143.КожоАкматЖассавияалынажеңилип, кечиримсурашынынсебебиэмнеде?
- 144.Жүгнакинин «Акыйкаттартуу» дастанынОсмон-түрктилинекоторуп, китепкылыпжарылаганокумуштуу?
145. Орхон Енисей жазууларын биринчи ким чечмелеп окуган?
146. Борбордук Азия элдери жөнүндө маалымат кимдин китебинде берилген?
147. Көөнө Түрк доору канчанчы кылымга таандык?
148. «Кыргыздар Орто Азиянын эң байыркы элдеринин бири. Азыркы убакта Орто Азияда жашап жаткан элдердин ичинен тарыхта аты ушунча эрте жолуккан бир да эл жок болуш керек» деген сөз кимге таандык?
149. Култегин кайсы жылдары жашап өткөн деп берилет?
150. Тонуккокко арналган эстелик ким тарабынан которулган?
151. Тонукөк жазма эстелиги канча бөлүмдөн турат?
152. Тонукөк кайсы кагандын кеңешчиси, акыл кошчу карыясы болгон?
153. «Диванилугатат-түрк» чыгармасынынавтору...
- 154.М.Кашкари «Диванилугатат-түрк» чыгармасындакыргызуурусужөнүндөкандайпикиржазган?
- 155.«Насыяттаржыйнагы» чыгармасынын автору...

«Кыргызстандын географиясы» предмети боюнча МАКтын болжолдуу суроолору

1.Кыргызстандын азыркы рельефи кайсы геологиялык мезгилге туура келет?

- а) неоген-төртүнчүлүктө
- б) мезозойдо
- в) архейде

г) протерозойдо

В какое геологическое время сформировались современные черты рельефа на территории Кыргызстана?

- а) неоген-четвертичное
- б) мезозойское
- в) архейское
- г) протерозойское

2. Тенир тоонун капталында жайгашып, Меридиан тоосуна 9-км батышты көздөй кеткен тоо чокусу?

- а) Каракол
- б) Жеңиш
- в) Хантенгри
- г) Чоктал

Горная вершина, расположенная на гребне Тенир-Тоо, к западу на 9 км от Меридианального хребта?

- а) Пик Каракол
- б) Пик Победа
- в) Хан-Тенгри
- г) Пик Чоктал

3. Кыргызстандын кайсы өрөөнүндө нефть жана газ кендери жайгашкан?

- а) Фергана
- б) Талас
- в) Ат-Башы
- г) Жумгал

В какой долине Кыргызстана располагаются месторождения нефти и газа?

- а) Ферганская
- б) Таласская
- в) Атбашинская
- г) Джумгалская

4. Кыргызстандын кайсы тоолорунда темир рудаларынын кендери бар экени байкалган?

В каких горах Кыргызстана обнаружено месторождение железных руд?

- а) Нарын тоо
- б) Байбиче тоо
- в) Жетимтоо
- г) Борколдой тоо

5. Хан Тенгри массивин барган, биринчи орус окмуштуусу?

Первый русский ученый, вышедший к высокогорному массиву Хан-Тенгри?

- а) И. Мушкетов
- б) Н.А. Северцов
- в) П.П.Семенов-Тянь-Шанский
- г) Н.М. Пржевальский

6. Топурактары туз даамданган, ачык түстөгү такырлуу өсүмдүктөр сейрек өскөн тоо этектери кандай аталат?

- а) чап
- б) саздар
- в) адырлар
- г) сырттар

Предгорья, сложенные соленосными пестроцветными глинами, образующие ярко выраженные обнажения со скудной растительностью?

- а) чапы
- б) сазы
- в) адыры
- г) сырты

7. Кыргызстандагы кайсы тоо кыркасы эң чоң аралыкты ээлейт?

Какой из перечисленных хребтов на территории Кыргызстана имеет наибольшую протяженность?

- а) Туркестан

- б) Фергана
- в) Какшалтоо
- г) Алай

8. Кыргызстанда тоо кыркалары курчап турган түздүктү кантип аташат?

- а) сырттар
- б) адырлар
- в) тектирче
- г) морендер

Как называются в Кыргызстане предгорья, окаймляющие равнину?

- а) сырты
- б) адыры
- в) террасы
- г) морены

9. Памир тоосунун түндүк капталындагы тоо?

- а) Чоңалай
- б) Алай
- в) Суусамыр
- г) Фергана

Горный хребет, являющийся северной окраиной Памирских гор?

- а) Чоналайский
- б) Алайский
- в) Суусамырский
- г) Ферганский

10. Орографиялык түзүлүшү боюнча Күнгөй Алатоонун Боом капчыгайынан батышты көздөй кеткен тоо кайсы?

- а) Тескей Ала Тоо
- б) Талас Ала Тоо
- в) Кыргыз Ала Тоо
- г) Жумгал тоо

Хребет, в орографическом отношении, являющийся продолжением Кунгой Ала-Тоо на западе от Боомского ущелья?

- а) Тескей Ала Тоо
- б) Таласский хребет
- в) Кыргызский Алатоо
- г) Джумгалтоо

11. Кыргызстандын аймагында аба массаларынын таралышышына, жылуулуктун, жаан-чачындын бөлүнүшүнө көп таасирин тийгизген факторду атагыла?

- а) тоолуу рельеф
- б) океандын алыстыгы
- в) тегерегиндеги чөлдөр
- г) тоо кыркаларынын абсолюттук бийиктиги

Какой фактор больше влияет на распространение воздушных масс, распределение тепла и атмосферных осадков на территории Кыргызстана?

- а) горный рельеф
- б) удаленность океана
- в) окружающие пустыни
- г) абсолютные высоты хребтов

12. Кыргызстандын кайсы жеринде жаан-чачын аз жаайт?

- а) Чүй өрөөнү
- б) Ысыккөлдүн батышы
- в) Талас өрөөнү
- г) Атбашы өрөөнү

В каком месте нашей республики выпадает мало осадков?

- а) Чуйская долина
- б) западное побережье оз. Иссыккуль
- в) Таласская долина

г) Атбашинская долина

13. Кыргызстандын жайы кыска, салкын, кышы суук өрөөнү кайсы?

а) Ыссыккөл өрөөнү

б) Талас өрөөнү

в) Кочкор өрөөнү

г) Аксай өрөөнү

В какой долине Кыргызстана прохладное короткое лето, холодная зима?

а) Иссыкульская долина

б) Таласская долина

в) Кочкорская долина

г) Аксайская долина

14. Кыргызстанда жаан-чачындын эң жогорку өлчөмү канча мм ге чейин жетет?

До скольких мм достигают наибольшее количество атмосферных осадков в Кыргызстане?

а) 780 мм

б) 1020 мм

в) 950 мм

г) 2000 мм

15. Кыргызстандын аймагынын канча процентин түбөлүк кар жана мөңгү ээлейт?

Какой процент территории Кыргызстана занимают вечные снега и ледники?

а) 5,2 %

б) 3%

в) 4%

г) 2%

16. Сырдарыянын системасына тиешелүү дарыяны атагыла?

Назовите реку относящуюся к системе Сырдарья?

а) Сарыжаз

б) Вахш

в) Кызылсуу

г) Нарын

17. Кыргызстанда узундугу 10 кмден ашык канча агын суу бар?

*а) 30000 ге жакын

б) 1200 дөн ашык

в) 1368ден ашык

г) 2500 дөн ашык

Сколько в Кыргызстане рек, долиной более десяти километров?

а) около 30000

б) более 1200

в) более 1368

г) более 2500

18. Ысыккөлдүн 1 литр суусунда канча грамм туз бар?

Сколько граммов солей в среднем, содержится в одном литре Иссыкульской воды?

а) 2 г

б) 6 г

в) 2,5 г

г) 3 г

19. Борбордук Тяньшанда мөңгүдөн пайда болгон көл кайсы?

Какое озеро в Центральном Тяньшане имеет ледниковое происхождение?

а) Карасуу

б) Сарычелек

в) Мерцбахер

г) Кулун

20. Нарын дарыясы кайсы чоң дарыянын түзүүчүсү?

Составляющей какой крупней реки является река Нарын?

а) Амударыя

б) Чүй

в) Сырдарыя

г) Сарыжаз

21. Терендиги 22 м болгон тузсуз көлдү тапкыла?

Назовите пресноводное озеро Кыргызстана, имеющего наибольшую глубину 22 метра?

а) Сарычелек

б) Ысыккөл

в) Соңкөл

г) Чатыркөл

22. 3520 метр бийиктикте жайгашкан жана бетинин аянты 170 км², терендиги 19 м болгон көлдү атагыла?

Назовите озеро, расположенное на высоте 3520 метров, с площадью поверхности 170 кв км, наибольшей глубиной-19 метров?

а) Ысыккөл

б) Сарычелек

в) Чатыркөл

г) Соңкөл

23. Таштуу бозомук-күрөң чөл топурагы Кыргызстандын кайсы регионунда тараган?

а) Ысыккөлдүн батыш жээги

б) Атбашы өрөөнү

в) Жумгал өрөөнү

г) Борбордук Тяньшань

В каком регионе Кыргызстана распространены пустынные серо-бурые каменистые почвы?

а) Западное побережье Иссыкуля

б) Атбашинская долина

в) Джумгалская долина

г) Центральный Тяньшань

24. Семенов пихтасы кайсы тоо кыркасында сакталып калган?

На каком хребте сохранилась пихта Семенова?

а) Жумгал Тоо

б) Жетим Тоо

в) Талас Алатоо

г) Алай

25. Кыргызстандын кайсы токоюнда туркестан чычканын жолуктурса болот?

а) арча

б) жангак

в) карагай

г) кайың

В каких лесах Кыргызстана можно встретить туркестанскую крысу?

а) арчовых

б) орехо-плодовых

в) еловых

г) сосновых

26. Дүйнөдө сейрек кездешүүчү, неоген мезгилине туура келген, Тургай флорасында реликт катары өскөн токойлор?

а) теректүү токой

б) кайыңдуу токой

в) арчалуу токой

г) мөмө-жангактуу токой

Леса, не имеющие аналогов в мире, считаются реликтом Тургайской флоры неогенового периода:

а) тополевые

б) березовые

в) арчовые

г) орехоплодные

27. Кыргызстандын топурактары жөнүндөгү китептин автору?

Назовите автора работ о почвах Кыргызстана?

а) З. Кайназарова

б) А. Мамытов

- в) А.Акаев
- г) К.Матикеев

28. Мөмө-жаңгак токойлордо пайда болуп жана күчтүү чириндиден турган топуракты атагыла?

- а) күрөң-бозомук
- б) кара-күрөң
- в) каштан
- г) күрөң

Назовите почвы с мощным гумусом, сформировавшимися под орехоплодовыми лесами.

- а) серо-бурые
- б) черно-коричневые
- в) каштановые
- г) сероземные

29. Кыргызстандан башка эч жерде кездешпеген өсүмдүктү атагыла?

- а) кызыл карагай
- б) Семенов пихтасы
- в) терек
- г) арча

Назовите растение, не встречающиеся нигде кроме Кыргызстана?

- а) сосна
- б) пихта Семенова
- в) тополь
- г) арча

30. Кыргызстанда сейрек кездешип калган жана Эл аралык кызыл Китепке кирген жырткыч кайсы?

- а) илбирс
- б) күрөң аюу
- в) карышкыр
- г) сүлөөсүн

Какой хищник в Кыргызстане редко встречается и занесен в международную Красную книгу?

- а) снежный барс
- б) бурый медведь
- в) волк
- г) рысь

31. Чоңкемин өрөөнүндө жайгашкан жайлоо кандай аталат?

Как называется знаменитое джайлоо в Чон-Кеминской долине?

- а) Чуңкурчак
- б) Суусамыр
- в) Аксай
- г) Көкойрок

32. Энилчек, Кайыңды, Үчкөл аттуу куймалары бар Борбордук Тяньшандагы дарыяны атагыла?

Назовите реку Центрального Тяньшаня, имеющие притоки: Энилчек, Кайыңды, Үчкөл.

- а) Аксай
- б) Акшыйрак
- в) Сарыжаз
- г) Тарим

33. Ысыккөл ойдуңунун кайсы бөлүгүндө туруктуу кар жаткан жерин байкоого болот?

- а) чыгыш
- б) батыш
- в) түштүк-батыш
- г) түштүк

В какой части Иссыккульской котловины можно наблюдать устойчивый снежный покров?

- а) восточной
- б) западной
- в) юго-западной
- г) южной

34. Которгондо «капчыгайдагы дарыянын үстүндөгү кууш жарлуу жол» деген маанини билдирет?

Какое название означает в переводе «узкая обрывистая тропа в ущелье над рекой»?

- а) Хантенгри
- б) Чоңкемин
- в) Аксай
- г) Боом

35. Ысыккөл ойдуңунда калың чыккан чычырканак (облепиха) өсүмдүгүнүн арасында кайсы жаныбарлар жашабайт?

- а) уссуриялык калтарлар
- б) карокурлар
- в) коендор
- г) суурлар

Какое животное не водится в густых зарослях облепихи Иссыккульский котловины?

- а) уссирийский енот
- б) фазаны
- в) зайцы
- г) барсук

36. Кайсы райондун батыш жана чыгыш бөлүгүнүн климаттык жана орографиялык өзгөчөлүктөрүнүн ландшафтык айырмасы өзгөчө так көрсөтүлөт?

- а) Ысыккөл өрөөнү
- б) Борбордук Тяньшань
- в) Ички Тяньшань
- г) Чүй

Ландшафтные различия климатически и орографических особенностей западной и восточной части какого района выражена наиболее четко?

- а) Иссыккульской котловины
- б) Центрального Тяньшаня
- в) Внутреннего Тяньшаня
- г) Чуйской

37. Кыргызстандын кайсы өрөөнү тегиз жана түз келип, түштүк жагынан гана тоолор менен курчалып турат?

- а) Чоңкемин
- б) Чүй
- в) Аксай
- г) Нарын

О какой долине Кыргызстана можно сказать, что она плоская, обширная, ограниченная с юга уступами хребта?

- а) Чоңкеминская
- б) Чуйская
- в) Аксайская
- г) Нарынская

38. Кыргызстандын борбор шаарын аралап аккан дарыя?

Река, протекающая через столицу Кыргызстана?

- а) Жыргалаң
- б) Аксуу
- в) Аламүдүн
- г) Чоңкемин

39. Кайсы бийиктикке чейин токой-шалбаа, тоолуу-шалбаа тилкеси жана тоолуу-токой топурактары ээлейт?

До какой высоты поднимается лесо-луговой пояс с горно-луговыми и горно лесами почвами?

- а) 2000-2500 м
- б) 2900-3000 м
- в) 3300-3500 м
- г) 1500-2000 м

40. Борбордук Тяньшанда рельефтин кайсы формасы артыкчылык кылат?

а)

- адырлар
- б) сырттар
- в) гляциалдык-нивалдык

г) алювиалдык

Какая форма рельефа господствует в Центральном Тяньшане?

а) адыры

б) сырты

в) нивально-гляциальные

г) алювиальные

41. Кайсы кырка тоолордо эң ири мөңгүлөр жайгашкан?

На каком горном массиве расположены самые крупные ледники?

а) Хан-Теңири

б) Ак Шыйрак

в) Жаман Тоо

г) Нарын Тоо

42. Төмөнкү аталган өрөөндөрдүн кайсынысы Ички Тяньшанга тиешелүү?

а) Кемин өрөөнү

б) Чүй өрөөнү

в) Талас өрөөнү

г) Жумгал өрөөнү

Какая из нижеперечисленных долин относится к Внутреннему Тяньшаню?

а) Кеминская

б) Чуйская

в) Таласская

г) Джумгалская

43. «Чап» деп аталган ландшафттын түрү кайсы өрөөнгө таандык?

а) Кочкорго

б) Суусамырга

в) Аксай

г) Талас

Какой долине характерен тип ландшафта, называемый «чапом»?

а) Кочкорской

б) Суусамырской

в) Аксайской

г) Таласской

44. Кыргызстандын кайсы районуна «жайкысын салкын жана катаал, кышы абдан суук узак» климат мүнөздүү?

а) Чоңкемин ойдуңу

б) Ички Тяньшань

в) Ысыккөл өрөөнү

г) Борбордук Тяньшань

Для какого района Кыргызстана характерен климат «суровый с прохладным летом и продолжительной очень холодной зимой»?

а) Чонкеминской долине

б) Внутреннего Тяньшаня

в) Иссыккульской котловины

г) Центрального Тяньшаня

45. «Орто Азия бермети» деп аталган өрөөн кайсы?

а) Фергана

б) Чүй

в) Талас

г) Жумгал

Какую долину называют «жемчужиной Средней Азии»?

а) Ферганскую

б) Чуйскую

в) Таласскую

г) Джумгалскую

46. Түштүк-Батыш Кыргызстанды Ички Тяньшандан бөлгөн тоо кыркасы кайсы?

а) Талас

- б) Чандалаш
- в) Фергана
- г) Чаткал

Какой горный хребет отделяет Южный Кыргызстан от Внутреннего Тяньшаня?

- а) Таласский
- б) Чандалашский
- в) Ферганский
- г) Чаткальский

47. Ички Тяншанда жарым чөл жана ландшафтарынын көптүгүнө эмне таасир кылды?

- а) көлдүн жакындыгы
- б) климаттын кургакчылдыгы
- в) батыш шамалынын келиши
- г) тоо кыркалар менен курчалышы

Что предопределило господство во Внутреннем Тяньшане полупустынных и степных ландшафтов?

- а) близость озер
- б) сухость климата
- в) проникновение западных ветров
- г) широтное простираение хребтов

48. Ички Тяншандын кайсы өрөөнүндө карагай-пихта бадалдарынын шалбаалары кездешет?

- а) Кетмен Төбө
- б) Суусамыр
- в) Атбашы
- г) Нарын

В какой котловине Внутреннего Тяньшаня встречаются елово-пихтовые роши?

- а) Кетментюменской
- б) Суусамырской
- в) Атбашинской
- г) Нарынской

49. Кыргызстандын кайсы областында марал сакталып калган?

- а) Түштүк-Батыш Тяньшань
- б) Алай өрөөнү
- в) Ички Тяншанда
- г) Борбордук Тяншанда

В какой области Кыргызстана сохранился марал?

- а) Юго-Западный Тяньшань
- б) Алайская долина
- в) Внутренний Тяньшань
- г) Центральный Тяньшань

50. Кыргызстандын кайсы өрөөнүндө температуранын кескин төмөндүгүнө байланыштуу ртуттуу термометрди пайдаланууга болбойт?

- а) Нарын
- б) Алай
- в) Аксай
- г) Кочкор

В какой долине Кыргызстана из-за сильно низких температур нельзя пользоваться ртутными термометрами?

- а) Нарынской
- б) Алайской
- в) Аксайской
- г) Кочкорской

51. Кыргызстанда айыл-чарба машина куруу өнөр жайынын жайгашуусунда кайсы фактор чечүүчү ролду ойногон?

- а) чийки заттын болушу
- б) керектөөлөр
- в) транспорттук
- г) эмгек ресурстарынын болушу

Какой фактор можно назвать определяющим при размещении сельскохозяйственного машиностроения в Кыргызстане?

- а) сырьевой
- б) потребительский
- в) транспортный
- г) наличие трудовых ресурсов

52. Кайсы областта жергиликтүү калктын саны эн жогорку процентти түзөт?

- а) Нарын
- б) Талас
- в) Чүй
- г) Ош

В какой области наибольший процент коренного населения?

- а) Нарынская
- б) Таласская
- в) Чуйская
- г) Ошская

53. Республиканын эмгекке жарамдуу калкынын ичинен 16-29 жаштагы жаштары канча процентти түзөт?

Какую часть трудоспособного населения республики составляет молодежь в возрасте 16-29 лет?

- а) 45%
- б) 50%
- в) 80%
- г) 25%

54. Кыргыз Республиканын саналган областтарынын кайсынысында бир шаар, бир шаарча бар жана калктын жыштыгы 1 км²де 12 киши туура келет?

- а) Чүй
- б) Талас
- в) Ысыккөл
- г) Жалалабад

В какой из перечисленных областей Кыргызской Республики один город, один поселок городского типа и средняя плотность 12 человек на км²?

- а) Чуйская
- б) Таласская
- в) Иссыккульская
- г) Жалалабадская

55. Долон ашуусу аркылуу кайсы автомобиль жолу өтөт?

Какая автомобильная дорога проходит через перевал Долон?

- а) Бишкек-Торугарт
- б) Ташкент-Бишкек-Алматы
- в) Ош-Хорог
- г) Ош-Кызылкыя-Сүлүктү

56. Кыргызстанда арзан энергияны алуунун мүмкүн болгон жолдорун атагыла?

- а) Тоодон түшкөн дарыялардын энергиясын пайдаланууну өздөштүрүү
- б) АЭСти куруу
- в) Азыркы ТЭЦтердин кубаттуулугун арттыруу жана ТЭСтерди куруу
- г) Шамалдын энергиясын пайдалануу

Назовите возможные пути увеличения производства дешевой энергии в Кыргызстане:

- а) освоение энергоресурсов горных рек
- б) строительство АЭС
- в) увеличение мощности имеющихся ТЭЦ и строительство ТЭС
- г) использование силы ветра

57. Кыргыз уюн жүндүү койлору багылган жер:

- а) Талас өрөөнү
- б) Кетментөбө өрөөнү
- в) Алай өрөөнү
- г) Орто-Нарын өрөөнү

Кыргызская тонкорунная порода овец разводится:

- а) в Таласской долине
- б) в Кетментюбинской долине
- в) в Алайской долине
- г) в Средне-Нарынской долине

58. Кыргызстандын мал чарбачылыгынын кайсы тармагына өз наркы эн төмөн эт берүү мүнөздүү?

- а) топоз чарбасы
- б) чочко чарбасы
- в) кой чарбасы
- г) жылкы чарбасы

Для какой отрасли животноводства Кыргызстана характерна самая низкая себестоимость мяса?

- а) яководство
- б) свиноводство
- в) овцеводство
- г) коневодство

59. Кыргызстандын мал чарбачылыгынын кайсы тармагы Ош жана Жалалабад обласстарында гана бар?

- а) жибекчилик
- б) айбанат чарбасы
- в) балык чарбасы
- г) кой чарбасы

Какая отрасль животноводства есть только в Ошской и Жалалабадской областях?

- а) шелководство
- б) звероводство
- в) рыбоводство
- г) овцеводство

60. Чүй өрөөнүнүн башкы табигый байлыктарынын бөлүп көрсөткүлө?

- а) отун сырьесу
- б) жер ресурсу
- в) минералдык сырьё
- г) токой ресурсу

Выделите главные природные ресурсы Чуйской долины?

- а) топливное сырьё
- б) земельные ресурсы
- в) минеральное сырьё
- г) лесные ресурсы

61. Ысыккөлдүн боюндагы кайсы калктуу пункттун курорттук мааниси бар?

Какой населенный пункт Прииссыкуля имеет курортное значение?

- а) Балыкчы
- б) Байсоорун
- в) Чолпоната
- г) Каракол

62. Кыргызстандын кайсы шаары X-XIII – кылымдарда кубаттуу чеп, сода жана административдик борбор болгон?

Какой город Кыргызстана X-XIII в. был крупным торговым и административным центром, мощной крепостью?

- а) Пишпек
- б) Каракол
- в) Өзгөн
- г) Ош

63. Кайсы шаар, мурунку Жетисуу областынын борбору, кийин суу каптап бузулган, азыр Кыргызстандын өнөр жайлуу шаары?

Какой город, бывший центр Семиреченской области, затем разрушенный наводнением, сейчас-значительный промышленный центр Кыргызстана?

- а) Балыкчы
- б) Токмок

- в) Өзгөн
- г) Карабалта

64. Калай, вольфрам, висмут кендери кайсы областтан табылган?

- а) Ош
- б) Жалалабад
- в) Ысыккөл
- г) Нарын

В какой области обнаружены месторождения олова, вольфрама, висмута?

- а) Ошская
- б) Жалалабадская
- в) Иссыккульская
- г) Нарынская

65. Гидрокурулушчулардын шаарчасы «Достук», Кыргызстандын кайсы дарыясынын боюнда курулган?

На какой реке Кыргызстана построен поселок гидростроителей «Достук»?

- а) Нарын
- б) Атбашы
- в) Чүй
- г) Талас

66. Ош областында өстүрүлгөн өсүмдүктөрдүн кайсынысы субтропикалык өсүмдүк десе болот?

- а) алма
- б) абрикос (өрүк)
- в) алмурут
- г) инжир

Какие из культур, выращиваемых в Ошской области, можно отнести к субтропическим?

- а) яблоки
- б) абрикос
- в) груши
- г) инжир

67. Кыргызстандын кайсы шаарында шифер-цемент чыгаруучу ири комбинат бар?

В каком городе Кыргызстана находится крупный цементно-шиферный комбинат?

- а) Бишкек
- б) Кант
- в) Токмок
- г) Ош

68. Макмал алтын кени Кыргызстандын кайсы областында орун алган?

- а) Ош
- б) Ысыккөл
- в) Талас
- г) Нарын

В какой области Кыргызстана находится Макмальское месторождение золота?

- а) Ошская
- б) Иссыккульская
- в) Таласская
- г) Нарынская

69. Киров суу сактагычы кайсы областта орун алган?

- а) Ош
- б) Ысыккөл
- в) Талас
- г) Нарын

В какой области Кыргызстана расположено Кировское водохранилище?

- а) Ошская
- б) Иссыккульская
- в) Таласская
- г) Нарынская

70. Чу дарыясындагы кайсы калктуу пункта түстүү металлдардын рудалары казылат жана иштетилет?

У какового населенного пункта в бассейне р. Чу добывают и обогащают руды цветных металлов?

- а) Кант
- б) Токмок
- в) Борду
- г) Ивановка

71. “Мурда жаратылыш адамды коркутса, азыр адам жаратылышты коркутат” деген сөз кимге таандык?

Кому принадлежат эти слова “Раньше природа устрашала человека, а теперь человек устрашает природу”?

- а) В.Вернадский
- б) Витвер
- в) Жак Ив Кусто
- г) Н.Баранский

72.Биринчи катардагы учурдун глобалдык проблемасын атагыла?

- а) тынчтык жана куралсыздандыруу
- б) азык-тулук
- в) экологиялык
- г) дуйнолук океанды пайдалануу

Какая глобальная проблема современности стоит на первом месте?

- а) проблема мира и разоружения
- б) продовольственная
- в) экологическая
- г) использование Мирового океана

73. Жаратылыштын озгоруусуно алып келген адам баласынын иш-аракетинин формасы эмне деп аталат?

- а) абиотикалык
- б) экологиялык
- в) биотикалык
- г) антропогендик

Как называется форма деятельности человека, которая приводит к изменению природы?

- а) абиотическая
- б) экологическая
- в) биотическая
- г) антропогенная

74. Корголуучу жана эс алуу учун интенсивдуу пайдаланылган жайларды кандай атайбыз?

- а) жаратылыш парктары
- б) коруктар
- в) убактылуу корголмо жай
- г) пляждар

Как называется охраняемая территория, интенсивно используемая для отдыха населения?

- а) природные парки
- б) заповедник
- в) заказник
- г) пляжи

75. Кыргызстандын өнөр жайы кандай жолдор менен сууларды булгап келген?

- а) тазаланбаган өндүрүштүк сууларды эркин кое беришет
- б) жер семирткичтердин калдыгын сууга төгүшөт
- в) уу-химикаттарды төгүшөт
- г) таштандыларды ыргытышат

Каким образом промышленность Кыргызстана загрязняет водоемы?

- а) сбрасывает неочищенные производственные воды
- б) сбрасывает остатки удобрений
- в) сбрасывает ядохимикаты
- г) сбрасывает мусор

76. Эмне үчүн Кыргызстанды “Күч берүүчү суулардын республикасы” дешет?

- а) суу энергиясынын арбындыгынан
- б) минералдык булактардын көптүгүнөн
- в) Нарын дарыясы үчүн
- г) Ыссыккөл үчүн

Почему Кыргызстан называют республикой “животворной воды”?

- а) из-за богатства гидроэнергий
- б) из-за обилия минеральных источников
- в) из-за реки Нарын
- г) из-за озера Иссыккуль

77. Төмөнкү жаныбарлардын кайсынысы Кыргызстанга башка жактан алынып келинген?

- а) ондатра
- б) илбирс
- в) карышкыр
- г) коён

Какое из перечисленных животных завезено в Кыргызстан?

- а) ондатра
- б) снежный барс
- в) волки
- г) зайцы

78. Кайсы ийне жалбырактуу дарак, Кыргызстанда гана өсөт жана эндемик болуп саналат?

- а) тяньшань карагайы
- б) Семенов пихтасы
- в) арча
- г) кызыл карагай

Какое хвойное дерево растет только в Кыргызстане и является эндемиком?

- а) тяньшанская ель
- б) пихта Семенова
- в) арча
- г) сосна

79. Кайсы шаардын жанында кыргоол өстүрүүчү рассадник жайгашкан?

- а) Чолпонатанын
- б) Караколдун
- в) Токмоктун
- г) Ташкөмүрдүн

Возле какого города расположен рассадник, в котором разводят фазанов?

- а) г. Чолпоната
- б) г. Каракол
- в) г. Токмок
- г) г. Ташкумыр

80. Арстанбап жаңгак-жемиш токою кайсы жаратылыш регионунда жайгашкан?

- а) Түштүк-Батыш Тяньшанда
- б) Түндүк Тяньшанда
- в) Борбордук Тяньшанда
- г) Чыгыш Тяньшанда

В каком природном регионе расположен ореховоплодовый массив Арсланбоб?

- а) в Юго-Западном Тяньшане
- б) в Северном Тяньшане
- в) в Центральном Тяньшане
- г) в Восточном Тяньшане

81. Өндүрүштүн суюк таштандылары биринчи кезекте эмнени булгайт?

- а) гидросфераны
- б) биосфераны
- в) литосфераны
- г) ноосфераны

Жидкие отходы производства загрязняют в первую очередь:

- а) гидросферу
- б) биосферу
- в) литосферу
- г) ноосферу

82. Ички сууларды булгап жаткан эн негизги булак

- а) өнөр-жайлык, айыл-чарбалык жана тиричиликтеги таштандылар
- б) балык чарбачылыгы
- в) кеме жүрүүчү жерлер
- г) рекреациялык зоналардын бузулушу

Главный источник загрязнения внутренних вод:

- а) промышленные, сельскохозяйственные и бытовые отходы
- б) рыбное хозяйство
- в) судоходство
- г) создание рекреационных зон

83. Тирүү организмдер үчүн төмөнкү саналган атмосфера газдарынын кайсынысы эн маанилуу?

- а) азот
- б) метан
- в) кычкылтек
- г) суутек

Какой из перечисленных газов атмосферы имеет большое значение для живых организмов?

- а) азот
- б) метан
- в) кислород
- г) водород

84. Кайсы газ жер бетинен чыккан узун толкундуу кызыл нурду жибербей, жер бетин жылыткыч ролду ойнойт?

- а) көмүр кычкыл газы
- б) азот
- в) кычкылтек
- г) суутек

К какой газ задерживает инфракрасные лучи, идущие от земной поверхности и выполняет роль утеплителя?

- а) углекислый газ
- б) азот
- в) кислород
- г) водород

85. Озон катмарынын негизги бузуучусу эмне?

- а) фреондор
- б) аэрозолдор
- в) көмүр кычкыл газы
- г) коргошун

Что является основным разрушителем озонового слоя?

- а) фреоны
- б) аэрозоли
- в) углекислый газ
- г) свинец

86. Кайсы областта жергиликтүү калк 97%ти түзөт?

- а) Ош
- б) Ысыккөл
- в) Талас
- г) Нарын

В какой области коренное население составляет 97%?

- а) Ошская
- б) Иссыккульская
- в) Таласская
- г) Нарынская

87. Кыргызстандын кайсы жеринде калктын жыштыгы жогору?

Где наибольшая плотность населения Кыргызстана?

- а) Ош
- б) Ысыккөл
- в) Талас
- г) Нарын

88. Кыргыз Республикасынын тоокен өнөр жайынын кайсы тармагы мурдагы убакта союздук мааниси бар эле?

- а) түстүү металлдарды казып алуу
- б) темир рудаларын казып алуу
- в) нефть жана газ өндүрүү
- г) фосфориттерди казып алуу

Какая отрасль горнодобывающей промышленности Кыргызской Республики имела союзное значение?

- а) добыча цветных металлов
- б) добыча железной руды
- в) добыча нефти и газа
- г) добыча фосфоритов

89. Сүт-эт багытындагы олуя ата тукумундагы уйлар Кыргызстандын кайсы жеринде чыгарылган?

- а) Чүй өрөөнү
- б) Орто Нарын
- в) Ысыккөл өрөөнү
- г) Талас өрөөнү

В какой долине Кыргызстана выведена аулиэатинская порода скота молочно-мясного направления?

- а) Чуйская
- б) Средненаарынская
- в) Иссыккульская
- г) Таласская

90. Кыргызстандын мал чарбачылыгынын кайсы тармагы кирешелүү деп эсептелет?

- а) балык чарбасы
- б) үйүрлөп баккан жылкы чарбасы
- в) чочко чарбасы
- г) бал аарычылык

Какую отрасль животноводства Кыргызстана можно считать доходной?

- а) рыбоводство
- б) табунное коневодство
- в) свиноводство
- г) рыбоводство

91. Кыргызстандын айдоо жерлеринин кача проценти сугарылат?

Сколько процентов пахотных земель Кыргызстана орошается?

- а) 40%
- б) 50%
- в) 60%
- г) 90%

92. Картошка өстүрүү боюнча Кыргызстандын кайсы региону негизги болуп эсептелет?

- а) Ысыккөл өрөөнү
- б) Чүй өрөөнү
- в) Орто Нарын өрөөнү
- г) Чаткал өрөөнү

Какой регион является главным по производству картофеля?

- а) Иссыккульская котловина
- б) Чуйская долина
- в) Средненаарынская долина
- г) Чаткальская долина

93. Кыргызстандын бийик тоолуу альпы шалбаалары кайсы сезондо пайдаланылат?

- а) жазда

- б) кышта
- в) жайда
- г) күздө

В каком сезоне используется высокогорные альпийские луга в Кыргызстане?

- а) весной
- б) зимой
- в) летом
- г) осенью

94. Төөашуу тоннели аркылуу кайсы автомобиль жолу өтөт?

Какая автодорога проходит через тоннель Төөашуу?

- а) Ош-Хорог
- б) Бишкек-Ош
- в) Каракол
- г) Бишкек-Талас

95. Кыргызстандын кайсы шаарында биринчи кант заводу курулган?

В каком городе Кыргызстана был построен первый в республике сахарный завод?

- а) Токмок
- б) Кант
- в) Нарын
- г) Карабалта

96. Кыргызстанда темир кени чыккан жер кандай деп аталат?

- а) Кадамжай
- б) Жетим
- в) Сумсар
- г) Жыргалаң

Как называется месторождение железной руды Кыргызстана?

- а) Кадамжайское
- б) Джетимское
- в) Сумсарское
- г) Джергаланское

97. Кайсы станция жарык гана эмес жылуулук да берет?

Какая станция дает не только свет, но и тепло?

- а) ТЭЦ
- б) ПЭС
- в) ГЭС
- г) АЭС

98. Кыргызстандын тоокен өнөр жайынын жайгашкан борборун тапкыла?

Укажите центры горно-добывающей промышленности Кыргызстана?

- а) Ош, Шопоков, Актүз
- б) Жыргалан, Көкжангак, Сүлүктү
- в) Өзгөн, Чолпоната, Талас
- г) Бишкек, Кант

99. Ысыккөлдүн бетинин деңгээли деңиз деңгээлинен канча бийиктикте турат?

На какой высоте над уровнем моря находится зеркало озера Иссыккуль?

- а) 2070 м
- б) 1560 м
- в) 1608 м
- г) 3600 м

100. Жалпы узундугу 1030 км, анын ичинен 260 км Кыргызстандын ичинен агып өткөн дарыяны атагыла?

Общая длина реки 1030 км, из них 260 км протекает в пределах Кыргызстана, назовите реку?

- а) Нарын
- б) Чүй

- в) Талас
- г) Аксай

101. Кыргыз Республикасынын климатына Инди океанынын таасири тийеби?

- а) бир аз тиет
- б) тиет
- в) тийбейт
- г) мезгили менен тиет

Оказывает ли влияние на климат Кыргызской Республики Индийский океан?

- а) мало влияет
- б) влияет
- в) не влияет
- г) иногда

102. Кыргызстандын аймагы батыштан чыгышка канча аралыкка созулат?

Чему равна протяженность Кыргызстана с запада на восток?

- а) 958 км
- б) 925 км
- в) 450 км
- г) 4508 км

103. Кыргызстандын чек арасынын узундугу канча?

Чему равна протяженность границ Кыргызстана?

- а) 6300 км
- б) 4508 км
- в) 7439 км
- г) 4500 км

104. Түштүктө жана түштүк-чыгышта, Кыргызстандын Кытай менен болгон чек арасы кайсы тоокыркасы аркылуу өтөт?

- а) Чоңалай
- б) Күнгөй Алатоо
- в) Какшаал тоо
- г) Фергана тоосу

По какому хребту проходит граница Кыргызстана с Китаем на юге и юго-востоке?

- а) Заалайский
- б) Кунгей Алатоо
- в) Какшаал тоо
- г) Ферганаский

105. Кыргызстандын аймагы түндүктөн-түштүккө канча аралыкка созулат?

Чему равна протяженность Кыргызстана с севера на юг?

- а) 725 км
- б) 454 км
- в) 502 км
- г) 600 км

106. Түркстан жана Чоңалай кырка тоолору, Кыргызстанды кайсы өлкөдөн бөлүп турат?

От какой страны отделяет Кыргызстан Заалайский и Түркстанский хребет?

- а) Кытай
- б) Өзбекстан
- в) Таджикстан
- г) Казахстан

106. Кыргызстан кайсы мамлекет менен узакка чектешип турат?

С каким государством Кыргызстан имеет самую длинную границу?

- а) Кытай
- б) Өзбекстан
- в) Таджикстан
- г) Казахстан

107. Кыргызстандын чек арасынан Түндүк Муз океаны канчалык алыстыкта жайгашкан?

На каком расстоянии от границ Кыргызстана располагаются Северный Ледовитый океан?

- а) 3380 км
- б) 4508 км
- в) 5530 км
- г) 6330 км

108. Төмөнкү кен өндүрүлгөн аймактардын кайсынысында сымап чыгат?

- а) Кумтөр
- б) Кажысай
- в) Макмал
- г) Чаувай

На какой из нижеперечисленных территорий добывают ртуть?

- а) Кумтор
- б) Каджисай
- в) Макмал
- г) Чаувай

109. Кыргызстандын эң бийик жери канча метр бийиктикте?

На какой высоте находится наивысшая точка Кыргызстана?

- а) 7134 м
- б) 7439 м
- в) 6945 м
- г) 8848 м

110. Кыргызстанда рельефин кайсы түрү басымдуулук кылат?

- а) ойдуң
- б) тоо
- в) адыр
- г) түздүк

Какие формы рельефа преобладают в Кыргызстана?

- а) низменности
- б) горы
- в) адыры
- г) низменности

111. Кыргызстандын кайсы шаарында тяньшань карагайынан турган дүйнөдө жалгыз гана парк бар?

В каком городе Кыргызстана расположен единственный в мире парк из тяньшанский елей?

- а) Нарын
- б) Ош
- в) Талас
- г) Каракол

112. Кайсы балык өз мекенине караганда Ысыккөлгө байырлаштырылганда өлчөмү көп эсе чоңойгон?

Какая рыба, завезенная в озеро Иссыккуль, достигает здесь размеров во много раз больше, чем у себя на родине?

- а) судак
- б) форель
- в) сазан
- г) карп

113. Бешарал коругу кайсы областта жайгашкан?

- а) Нарын
- б) Ош
- в) Жалалабад
- г) Талас

В какой области расположен Бешаральский заповедник?

- а) Нарынской
- б) Ошской
- в) Жалалабадской
- г) Таласской

114. Кыргызстандын кайсы шаарында, илбирсти, тоо текени, аркарды КМШнын зоопарктарына таратуучу ири зоологиялык база бар?

В каком городе Кыргызстана расположена крупная зоологическая база-поставщик барсов, горных козлов, архаров в зоопарки СНГ?

- а) Ош
- б) Нарын
- в) Каракол
- г) Токмок

115. Горизонттун жактарын аныктоочу курал:

Прибор, определяющий стороны горизонта:

- а) эхолот
- б) нивелир
- в) компас
- г) сейсмограф

116. География билимдеринин булагын көрсөткүлө,

- а) дептер
- б) географиялык карта
- в) компас
- г) план

Укажите источник географических знаний.

- а) тетрадь
- б) географическая карта
- в) компас
- г) план

117. Жеңиш чокусу кайсы кырка тоодо жайгашкан?

На каком горном хребте расположен пик Победы?

- а) Бозкыр
- б) Алай
- в) Акшыйрак
- г) Борколдой

118. Кыргызстандын деңиз деңгээлинен эң төмөнкү бийиктиги?

Наименьшая высота Кыргызстана над уровнем моря?

- а) 580 м
- б) 1400 м
- в) 401 м
- г) 700 м

119. Тескей Алатоосунун эң бийик чокусу?

- а) Чоктал чокусу
- б) Жеңиш чокусу
- в) Каракол чокусу
- г) Хантенгри чокусу

Высшая точка хребта Тескей Алатоо

- а) пик Чоктал
- б) пик Победа
- в) пик Каракол
- г) пик Хантенгри

120. Нарын дарыясынын узундугу канча?

Какова длина реки Нарын?

- а) 400 км
- б) 616 км
- в) 480 км
- г) 580 км

121. Ысыккөл өрөөнүнүн кайсы жеринде күрөң көмүр өндүрүлөт?

- а) Жыргалаң
- б) Сарьжаз
- в) Барскоон

г) Каракече

На каком месте Иссыккульской котловины добываются бурые угли?

- а) Жыргалан
- б) Сарыджаз
- в) Барскаун
- г) Каракече

122. Кыргызстандын кайсы жеринде жайкы температура эң жогору?

- а) Чаткал өрөөнү
- б) Фергана өрөөнүнүн түздүгү
- в) Чүй өрөөнү
- г) Суусамыр өрөөнү

В каком регионе Кыргызстана летние температуры самые высокие?

- а) Чаткальская долина
- б) равнинные участки Ферганской долины
- в) Чуйская долина
- г) Суусамырская долина

123. Сыры-Челек көлү кандай жол менен пайда болгон?

- а) тектоникалык
- б) мөңгүлүк
- в) карстык
- г) бөгөлмө

Какого происхождения озеро Сарычелек?

- а) тектоническое
- б) ледниковое
- в) карстовое
- г) завальное

124. Кышкысын Ысыккөлдүн суусунун температурасы канча болот?

Какую температуру имеет вода в озеро Иссыккуль зимой?

- а) +20⁰с
- б) -2⁰с
- в) 0⁰с
- * г) +4⁰с

125. Түндүк Кыргызстанда кайсы бийиктигинде кар сызыгы жатат?

На какой высоте проходит снеговая линия в Северном Кыргызстане?

- а) 5000 м
- б) 6000 м
- в) 3600 м
- г) 4500 м

126. Кыргызстанда кайсы өсүмдүк эфемерлер тибине кирет?

- а) кызгалдак
- б) беде
- в) шыбак
- г) шыралжын

Какое растение в Кыргызстане входит в группу эфемеров?

- а) тюльпан
- б) люцерна
- в) полынь
- г) эстрагон

127. Арал деңизинен алынып келинген балык?

Рыба, завезенная из Аральского моря?

- а) маринка
- б) судак
- в) форель
- г) лец

128. Ички Тяншанда гана сакталып калган сүт эмүүчү ири жаныбарды атагыла?

- а) илбирс

- б) күрөң аюу
- в) элик
- г) марал

Назовите крупное млекопитающее, сохранившееся только во Внутреннем Тяньшане?

- а) снежный барс
- б) бурый медведь
- в) косуля
- г) марал

129. Түндүк Тяншандын эң кенен, четки жана жарым туюк өрөөнү кайсы?

- а) Талас
- б) Чоңкемин
- в) Суусамыр
- г) Чүй

Какая самая широкая, окраинная и полузамкнутая долина Северного Тяньшаня?

- а) Таласская
- б) Чоңкеминская
- в) Суусамырская
- г) Чуйская

130. Чоңкемин өрөөнүндөгү атактуу жайлоо эмне деп аталат?

Как называется знаменитое джайлоо в Чоң-Кеминское долине?

- а) Арпа
- б) Көкөйрок
- в) Суусамыр
- г) Чуңкурчак

131. Бул көлдөрдүн эң ирисин атагыла?

Назовите самое крупное озеро из нижеперечисленных?

- а) Чатыркөл
- б) Соңкөл
- в) Мерцабахер
- г) Ысыккөл

132. «Чап» деп аталган ландшафттын түрү кайсы өрөөнгө таандык?

- а) Кочкорго
- б) Суусамырга
- в) Соңкөл
- г) Талас

Какой долине характерен тип ландшафта, называемый «чапом»?

- а) Кочкорской
- б) Суусамырской
- в) Сонкульской
- г) Таласской

133. Сурма кени кайсы жерден орун алган?

В каком месте расположено сурьмяное месторождение?

- а) Хайдаркен
- б) Майлысуу
- в) Кадамжай
- г) Сумсар

134. Кыргыз Республикасынын калкынын орточо жыштыгы кандай?

- а) 1 км² де 13 киши
- б) 1 км²де 25 киши
- в) 1 км² де 24 киши
- г) 1 км² де 50 киши

Каково средняя плотность населения Кыргызской Республики?

- а) 13 человек на км²
- б) 25 человек на км²
- в) 24 человек на км²
- г) 50 человек на км²

135. Кыргыздар Кыргыз Республикасынын канча процентин түзөт?

Какую часть населения Кыргызской Республики составляют кыргызы?

- а) 61,6%
- б) 53,2%
- в) 75%
- г) 81,1 %

136. Кыргызстандын кайсы областында шаарлар жана шаарчалар көп?

- а) Ош
- б) Ысыккөл
- в) Чүй
- г) Жалалабад

В какой области Кыргызстана больше всего городов и поселков городского типа?

- а) Ошская
- б) Иссыккульская
- в) Чуйская
- г) Жалалабадская

137. Кыргызстандын калкынын көпчүлүгү деңиз деңгээлинен жогору жашайт.

- а) 500-100 м
- б) 500-2000
- в) 500-1500
- г) 2000 м. жогору

Основная часть населения Республики Кыргызстан проживает на высоте....

- а) 500-100 м
- б) 500-2000
- в) 500-1500
- г) выше 2000 м

138. Кыргызстанда транспорттун кайсы түрү өнүккөн?

- а) суу транспорту
- б) аба транспорту
- в) темир жол транспорту
- г) автомобиль

Какой виды транспорта наиболее развит в Кыргызстане?

- а) водный
- б) воздушный
- в) железно-дорожный
- г) автомобильный

139. Кыргызстанда көмүр казып алуунун эң эски борбору?

Самый старый центр добычи угля в Кыргызстане?

- а) Өзгөн
- б) Сүлүктү
- в) Ташкөмүр
- г) Жыргалан

140. Кыргызстанда электростанциялардын кайсы тиби басымдуулук кылат?

Какой тип электростанций преобладает в Кыргызстане?

- а) ТЭС
- б) ГЭС
- в) АЭС
- г) ПЭС

141. Пахта тазалоочу заводдор Кыргызстандын кайсы областында орун алган?

- а) Ош
- б) Нарын
- в) Талас
- г) Чуй

В какой области Кыргызстана расположены хлопкоочистительные заводы?

- а) Ошская
- б) Нарынская

- в) Таласская
- г) Чуйская

142. Кыргызстандын кайсы областында суу транспорту бар?

- а) Ош
- б) Нарын
- в) Талас
- г) Ысыккөл

В какая область Кыргызстана имеет водный транспорт?

- а) Ошская
- б) Нарынская
- в) Таласская
- г) Иссыккульская

143. Жеңиш чокусу кайсы кырка тоодо жайгашкан?

На каком горном хребте расположен пик Победы?

- а) Бозкыр
- б) Алай
- в) Акшыйрак
- г) Борколдой

144. Кыргызстандын өнөр жайы кандай жолдор менен сууларды булгап келген?

- а) тазаланбаган өндүрүштүк сууларды эркин кое беришет
- б) жер семирткичтердин калдыгын сууга төгүшөт
- в) уу-химикаттарды төгүшөт
- г) таштандыларды ыргытышат

Каким образом промышленность Кыргызстана загрязняет водоемы?

- а) сбрасывает неочищенные производственные воды
- б) сбрасывает остатки удобрений
- в) сбрасывает ядохимикаты
- г) сбрасывает мусор

145. Кыргызстандын кайсы шаарында биринчи кант заводу курулган?

В каком городе Кыргызстана был построен первый в республике сахарный завод?

- а) Токмок
- б) Кант
- в) Нарын
- г) Карабалта

147. Нарын дарыясы кайсы дарыянын түзүүчүсү?

Составляющей какой крупной реки является река Нарын?

- а) Амударья
- б) Чүй
- в) Сырдарья
- г) Иле

148. Калай, вольфрам, висмут кендери кайсы областтан табылган?

- а) Ош
- б) Жалалабад
- в) Ысыккөл
- г) Нарын

В какой области обнаружены месторождения олова, вольфрама, висмута?

- а) Ошская
- б) Жалалабадская
- в) Иссыккульская
- г) Нарынская

149. Кыргызстандын кайсы обласстарынын аймактары боюнча нефть өткөргүч түтүк өтөт?

- а) Ош жана Жалалабад
- б) Талас
- в) Ысыккөл
- г) Нарын

По территории каких областей республики проходит нефтепровод?

- а) Ошская и Жалалабадская
- б) Таласская
- в) Иссыккульская
- г) Нарынская

150. Кыргызстандын кайсы дарыясына бир нече кубаттуу электростанциялар курулган?

- а) Нарын
- б) Чүй
- в) Сырдарыя
- г) Иле

На какой реке Кыргызстана построено несколько мощных электростанций?

- а) Нарын
- б) Чу
- в) Сырдарыя
- г) Иле